

כרשת

תצורה

עם אונקלוס ורש"י

פרשת תצוה

בְּוֹאֲתָהּ תִּצְוֶהָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיִּקְחוּ אֵלֶיהָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ

כֹּתִית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר

תְּמִיד׃

וְאֵת תַּפְקֹד יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְבוּן לָךְ

מִשְׁחָא זֵיתָא דְכִיָּא כֹתִישָׁא לְאַנְהָרָא

לְאֵדְלָקָא בּוֹצִינִיָּא תְּדִירָא׃

ואתה תצוה. זך. בלי שמרים, כמו
ששנינו במנחות, מגרגרו בראש הזית וכו':
כתית. הזיתים היה כותש במכתשת ואינו
טוחנן בריחים, כדי שלא יהא בו שמרים,
ואחר שהוציא טפה ראשונה, מכניסן
לריחים וטוחנן, והשמן השני פסול
למנורה וכשר למנחות, שנאמר כתית
למאור, ולא כתית למנחות: להעלות נר
תמיד. מדליק עד שתהא שלהבת עולה
מאליה: תמיד. כל לילה ולילה קרוי
תמיד, כמו שאתה אומר עולת תמיד,

ואינה אלא מיום ליום. וכן במנחת חביתין
 נאמר תמיד, ואינה אלא מחציתה בבקר
 ומחציתה בערב, אבל תמיד האמור בלחם
 הפנים, משבת לשבת הוא:

כא בַּאֲהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפְּרָכָת
 אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ
 אַחֲרָיו וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר
 לִפְנֵי יְהוָה חֲקֹת עוֹלָם לְדֹרֹתָם
 מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט)

בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּה מְבָרָא לְפָרְכָתָא דְעַל
 סִהָדוּתָא יִסְדֵּר יִתֵּה אֶהְרֹן וּבְנוֹהֵי
 מִרְמָשָׁא עַד צִפְרָא קָדָם יְיָ קִים עֲלֵם
 לְדַרְיָהוֹן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

מערב עד בוקר. תן לה מדתה שתהא
 דולקת מערב ועד בוקר, ושיערו חכמים
 חצי לוג ללילי טבת הארוכין, וכן לכל
 הלילות, ואם יותר אין בכך כלום:

שמות פרק כח

אִי־אֶתָּה הַקָּרֵב אֵלַיָּךְ אֶת אֶהְרֹן

אֶחָיִךְ וְאֵת בְּנֵי אֶתוֹ מִתּוֹךְ

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנֹ לִי אֶהְרֹן

נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאַיִתָּמָר

בְּנֵי אֶהְרֹן׃

וְאֵת קָרֵב לְוִיתֶךָ יֵת אֶהְרֹן אַחִיךָ וְיֵת

בְּנוֹתָי עִמָּה מִגֹּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְשָׁא

קִדְמֵי אֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר

וְאַיִתָּמָר בְּנֵי אֶהְרֹן׃

וְאֵתָה הַקָּרֵב אֵלֶיךָ. לְאַחֵר שְׁתַּגְמֹר

מלאכת המשכן:

ב וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן

אֶחָיו לְכַבֹּד וְלִתְפָּאֲרָתָּ:

וְתַעֲבֹד לְבוּשֵׁי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיו

לִיקָר וְלִתְשַׁבָּחָן:

ג וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חֲכָמֵי

לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה

וְעָשׂוּ אֶת בְּגָדֵי אַהֲרֹן לְקֹדֶשׁוֹ

לְכַהֲנָו לִי:

וְאֵת תְּמַלֵּל עִם כָּל חֲכִימֵי לְבָא

דְּאַשְׁלֵמִית עֵמָּה רוּחַ חֲכָמָתָא וְיַעֲבֹדוּן

יְת לְבוּשֵׁי אֲהָרֹן לְקֹדְשׁוֹתָהּ לְשִׁמְשָׁא

קִדְמִי:

לְקַדְשׁוֹ לְכַהֲנֹ לִי. לְקַדְשׁוֹ לְחַכְמֵי

בְּכַהֲנָה עַל יְדֵי הַבְּגָדִים, שִׁיחָא כַּהֵן לִי,

וּלְשׁוֹן כַּהֲנָה שִׁירֹת הוּא, שְׁנַטְרִיא"ה

בְּלַע"ז:

ד וְאַלְהַ הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂהוּ

חֲשׂוֹן וְאַפֹּד וּמַעֲיֵל וְכֹתָנֹת

תִּשְׁבֵּינְ מִצְנַפֶּת וְאַבְנֵט וְעֵשׂוֹ

בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיִךְ

וְלִבְנָיו לְכַהֲנֹ לִי׃

וְאֵלֶיךָ לְבוּשֵׁיָא דִּי יַעֲבֹדוּן חוֹשְׁנָא

וְאַפֻּדָא וּמַעֲיָלָא וְכִתּוּנָא מִרְמָצָא

מִצְנַפֶּתָא וְהַמִּינָא וַיַּעֲבֹדוּן לְבוּשֵׁי

קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיִךְ וְלִבְנוֹהִי

לְשִׁמְשָׁא קָדְמִי׃

חושן. תכשיט כנגד הלב: ואפוד. לא

שמעתי ולא מצאתי בברייתא פירוש
תבניתו, ולבי אומר לי שהוא חגור לו
מאחוריו, רחבו כרוחב גב איש, כמין סינר
שקורין פורצי"נט שחוגרות השרות
כשרוכבות על הסוסים, כך מעשהו
מלמטה, שנאמר ודוד חגור אפוד בד,
למדנו שהאפוד חגורה היא. ואי אפשר
לומר שאין בו אלא חגורה לבדה, שהרי
נאמר ויתן עליו את האפוד ואחר כך
ויחגור אותו בחשב האפוד, ותרגם
אונקלוס בהמין אפודא, למדנו שהחשב

הוא החגור, והאפוד שם תכשיט לבדו.
ואי אפשר לומר שעל שם שתי הכתפות
שבו הוא קרוי אפוד, שהרי נאמר שתי
כתפות האפוד, למדנו שהאפוד שם לבד,
והכתפות שם לבד, והחשב שם לבד. לכך
אני אומר שעל שם הסינר של מטה קרוי
אפוד, על שם שאופדו ומקשטו בו, כמו
שנאמר ויאפד לו בו, והחשב הוא חגור
שלמעלה הימנו, והכתפות קבועות בו.
ועוד אומר לי לבי, שיש ראייה שהוא מין
לבוש, שתרגם יונתן ודוד חגור אפוד בד,

כרדוט דבוץ, ותרגם כמו בן מעילין,
כרדוטיין, במעשה תמר אחות אבשלום, כי
בן תלבשן בנות המלך הבתולות מעילים:
ומעיל. הוא כמין חלוק, וכן הכתונת,
אלא שהכתונת סמוך לבשרו, ומעיל קרוי
חלוק העליון: תשבץ. עשויין משבצות
לנוי, והמשבצות הם כמין גומות
העשויים בתכשיטי זהב למושב קביעת
אבנים טובות ומרגליות, כמו שנאמר
באבני האפוד מוסבות משבצות זהב,
ובלע"ז קוראין אותו קשטונ"ש: מצנפת.

כמִין כִּיפֹת כּוּבֵע שְׁקוּרִין קוּפִי"א, שְׁהֲרִי
 בַּמָּקוֹם אַחֵר קוּרָא לָהֶם מַגְבָּעוֹת,
 וּמִתְרַגְמִינָן כּוּבֵעִין: וְאַבְנֵט. הִיא חֲגוּרָה
 עַל הַכְּתוּנָה, וְהָאֵפוֹד חֲגוּרָה עַל הַמַּעִיל,
 כִּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ בַּסֵּדֶר לְבִישָׁתָן, וַיִּתֵּן עֲלֵיו אֶת
 הַכְּתוּנָה וַיַּחְגּוּר אוֹתוֹ בְּאַבְנֵט וַיַּלְבֵּשׁ אוֹתוֹ
 אֶת הַמַּעִיל וַיִּתֵּן עֲלֵיו אֶת הָאֵפוֹד: בְּגָדֵי
 קֹדֶשׁ. מִתְרוֹמָה הַמִּקְוֹדֶשֶׁת לְשִׁמִּי יַעֲשׂוּ
 אוֹתָם:

ה וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת

הַתְּכַלֵּת וְאֵת הָאֲרָגְמָן וְאֵת

תּוֹלְעֵת הַשָּׁנִי וְאֵת הַשִּׁשׁ: (פ)

וְאֵנוּן יִסְבּוֹן יֵת דְּהֶבֶא וְיֵת תְּכֵלֵא וְיֵת

אֲרָגְמָנָא וְיֵת צִבֵּעַ זְהוּרֵי וְיֵת בּוּצָא:

וְהֵם יִקְחוּ. אוֹתָם חֲכָמֵי לֵב שִׁיעֲשׂוּ

הַבְּגָדִים, יִקְבְּלוּ מִן הַמַּתְנַדְבִּים אֵת הַזֶּהב

וְאֵת הַתְּכַלֵּת, לַעֲשׂוֹת מֵהֶן אֵת הַבְּגָדִים:

וְעָשׂוּ אֵת הָאֶפֶד זָהָב תְּכֵלֵת

וְאֲרָגְמָן תּוֹלְעֵת שָׁנִי וְשִׁשׁ

מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֵשֶׁב:

וַיַּעֲבֹדוּן יְת אַפּוֹדָא דְהַבָּא תְכָלָא

וְאַרְגֻּנָּא צִבֵּע זְהוּרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבֵד

אַמֵּן:

וַעֲשׂוּ אֶת הָאֶפּוֹד. אִם בָּאתִי לְפָרֵשׁ

מַעֲשֵׂה הָאֶפּוֹד וְהַחֲשֵׁן עַל סֵדֶר הַמַּקְרָאוֹת,

הָרִי פִירוּשֵׁן פִּרְקִים וַיִּשְׁגָּה הַקּוֹרָא בְּצִרּוּפֵן,

לְכַךְ אֲנִי כּוֹתֵב מַעֲשִׂיהֶם כְּמוֹת שֶׁהוּא,

לְמַעַן יִרְוֶץ הַקּוֹרָא בּוֹ, וְאַחֵר כֵּךְ אֶפְרֵשׁ עַל

סֵדֶר הַמַּקְרָאוֹת. הָאֶפּוֹד עֲשׂוּי כַּמִּין סִינֵר

של נשים רוכבות סוסים, וחוגר אותו
מאחוריו כנגד לבו למטה מאציליו, רחבו
כמדת רוחב גבו של אדם ויותר, ומגיע עד
עקביו, והחשב מחובר בראשו על פני
רחבו מעשה אורג, ומאריך לכאן ולכאן
כדי להקיף ולחגור בו, והכתפות מחוברות
בחשב, אחת לימין ואחת לשמאל,
מאחורי הכהן לשני קצות רחבו של סינר,
וכשזקפן עומדות לו על שני כתפיו, והן
כמין שתי רצועות עשויות ממין האפוד,
ארוכות כדי שיעזר לזקפן אצל צוארו

מכאן ומכאן, ונקפלות לפניו למטה
מכתפיו מעט, ואבני השהם קבועות בהם,
אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל,
והמשבצות נתונות בראשיהם לפני
כתפיו, ושתי עבותות הזהב תחובות בשתי
טבעות שבחשן בשני קצות רחבו העליון,
אחת לימין ואחת לשמאל, ושני ראשי
השרשרות תקועים במשבצות לימין, וכן
שני ראשי השרשרות השמאלית תקועין
במשבצות שבכתף שמאל, נמצא החשן
תלוי במשבצות האפוד על לבו מלפניו,

ועוד שתי טבעות בשני קצות החשן
בתחתיתו, וכנגדם שתי טבעות בשתי
כתפות האפוד מלמטה, בראשו התחתון
המחובר בחשב, טבעות החשן אל מול
טבעות האפוד שוכבים זה על זה, ומרכסן
בפתיל תכלת תחוב בטבעות האפוד
והחשן, שיהא תחתית החשן דבוק לחשב
האפוד, ולא יהא נד ונבדל, הולך וחוזר:
זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש
משזר. חמשה מינים הללו שזורין בכל
חוט וחוט. היו מרדדין את הזהב כמין

טסים דקין, וקוצצין פתילים מהם, וטווין
אותן חוט של זהב עם שש חוטיין של
תכלת, וחוט של זהב עם שש חוטיין של
ארגמן, וכן בתולעת שני, וכן בשש, שכל
המיניין חוטן כפול ששה וחוט של זהב עם
כל אחד ואחד, ואחר כך שוזר את כולם
כאחד, נמצא חוטן כפול כ"ח, וכן מפורש
במס' יומא, ולמד מן המקרא הזה וירקעו
את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות בתוך
התכלת ובתוך הארגמן וגו', למדנו שחוט
של זהב שזור עם כל מין ומין: מעשה

חושב. כבר פרשתי שהוא אריגת שתי
קירות שאין צורת שני עבריהם דומות זו
לזו:

וְשֵׁתִי בְּתֵפֹת חֲבֵרֹת יִהְיֶה לִּי
אֶל שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֶבֶר:
תִּרְתִּין כַּתְּפִין מְלִפְפֹּן יְהוֹן לָהּ עַל תִּרְיִן
סְטְרוֹהִי וַיִּתְּלֶפֶף:

שתי כתפות וגו'. הסינר מלמטה, וחשב
האפוד היא החגורה, וצמודה לו מלמעלה
דוגמת סינר הנשים, ומגבו של כהן היו

מחוברות בחשב שתי חתיכות כמין שתי
רצועות רחבות, אחת כנגד כל כתף וכתף,
וזוקפן על שתי כתפותיו עד שנקפלות
לפניו כנגד החזה, ועל ידי חבורן לטבעות
החשן נאחזין מלפניו כנגד לבו שאין
נופלות, כמו שמפורש בענין, והיו זקופות
והולכות כנגד כתפיו, ושתי אבני שהם
קבועות בהן, אחת בכל אחת: אל שני
קצותיו. אל רחבו של אפוד, שלא היה
רחבו אלא כנגד גבו של כהן, וגבהו עד
כנגד האצילים שקורין קודי"ש, שנאמר

לֹא יִחַגְרוּ בִּיזָע, אֵין חוֹגְרִין בַּמָּקוֹם זִיעָה,
 לֹא לַמַּעֲלָה מֵאֲצִילֵיהֶם וְלֹא לַמַּטָּה
 מִמַּתְנִיֵּיהֶם, אֲלֹא כִנְגַד אֲצִילֵיהֶם: וְחֹבֵר.
 הָאֲפוֹד עִם אוֹתָן שְׁתֵּי כְּתוּבוֹת הָאֲפוֹד יִחַבֵּר
 אוֹתָם בַּמַּחֲט לַמַּטָּה בַּחֲשֵׁב, וְלֹא יֵאָרְגֵם
 עִמּוֹ, אֲלֹא אוֹרְגֵם לְבַד וְאַחֵר כֵּךְ מִחִבְרָם:

ח וְחֵשֶׁב אֲפֹדָתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו
 בְּמַעֲשָׂהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה זָהָב
 תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
 וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר:

וְהַמִּין תִּקְוֵי דִּי עֲלוֹהֵי כְּעוֹבְדוֹהֵי מִנֵּה
 יְהִי דַּהֲבָא תְּכֵלָא וְאַרְגָּוְנָא וְצַבֵּעַ זְהוּרִי
 וּבּוּץ שְׁזִיר:

וְחֹשֶׁב אַפְדָּתוֹ. וְחִגּוּר שֶׁעַל יָדוֹ, הוּא
 מֵאַפְדּוֹ וּמִתְקַנְהוֹ לִכְהֵן וּמִקְשָׁטוֹ: אֲשֶׁר
 עָלָיו. לְמַעַלָּה בְּשִׁפְתַּת הַסִּינַי הִיא הַחִגּוּרָה:
 כַּמַּעֲשֶׂהּ. כְּאַרְיֵגַת הַסִּינַי מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב
 וּמַחֲמֶשֶׁת מִינִין, כִּדְ אַרְיֵגַת הַחֹשֶׁב מַעֲשֶׂה
 חֹשֶׁב וּמַחֲמֶשֶׁת הַמִּינִים: מִמֶּנּוּ יִהְיֶה. עֲמוּ
 יִהְיֶה אֲרוּג, וְלֹא יֵאָרְגּוּ לְבַד וְיִחְבְּרֻנוּ:

ט וְלִקְחָתָּ אֶת שְׁתֵּי אֲבֹנֵי שֹׁהַם
 וּבַת־חַתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל׃

וְתִסַּב יָת תְּרֵתִין אֲבֹנֵי בּוֹרְלָא וְתִגְלוֹף
 עֲלֵיהֶן שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

י שְׁנֵי מִשְׁמֹתָם עַל הָאֶבֶן
 הָאֶחָת וְאֵת שְׁמוֹת הַשְּׁנֵי
 הַנּוֹתָרִים עַל הָאֶבֶן הַשְּׁנִית
 כְּתוּלְדָתָם׃

שֶׁתָּא מְשַׁמְהֵהוֹן עַל אֲבִנָּא חֲדָא וְיִת
 שְׁמַהּת שֶׁתָּא דְאֶשְׁתָּאֲרוּ עַל אֲבִנָּא
 תְּנִיתָא כְּתוּלְדֵהוֹן:

כתולדותם. כסדר שנולדו, ראובן שמעון
 לוי יהודה דן ונפתלי, על האחת, ועל
 השניה, גד אשר יששכר זבולן יוסף,
 ובנימין מלא, שכן הוא כתוב במקום
 תולדותו, כ"ה אותיות בכל אחת ואחת:

יָא מַעֲשֵׂה חֲרֵשׁ אֶבֶן פְּתוּחִי
 חֲתָם תְּפִתָּח אֶת שְׁתֵּי

הַאֲבֹנִים עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

מִסִּבֹּת מִשְׁבָּצֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה

אֹתָם:

עֹבֵד אֱמֵן אֲבֹן טָבָא כְּתָב מִפְּרֶשׁ

כְּגִלָּה דְּעִזְקָא תְּגַלּוּף יָת תְּרִיתִין אֲבֹנִיא

עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁקָעֵן מְרֻמָּצֵן

דְּדָהָב תַּעֲבִיד יְתֵהוֹן:

מעשה חרש אבן. מעשה אומן של

אבנים. חרש זה, דבוק הוא לתיבה

שלֹאֲחֲרִיו, וּלְפִיכֶךְ הוּא נִקּוּד פֶּתַח בְּסוּפוֹ,
וְכֵן חֲרֵשׁ עֲצִים נָטָה קוֹ, חֲרֵשׁ שֶׁל עֲצִים.
וְכֵן חֲרֵשׁ בְּרִזְלִי מַעְצָד, כֹּל אֱלֹה דְּבוּקִים
וּפְתוּחִים: פְּתוּחֵי חוֹתָם. כְּתִרְגוּמוֹ כְּתַב
מִפְּרֵשׁ כִּגְלָף דְּעִזְקָא, חֲרוּצוֹת הָאוֹתִיּוֹת
בְּתוֹכָן, כְּמוֹ שֶׁחֲזֹרְצִין חוֹתָמֵי טְבַעוֹת שֶׁהֵם
לְחֹתוֹם אֲגָרוֹת, כְּתַב נִיכָר וּמְפֹרֵשׁ: עַל
שְׁמוֹת. כְּמוֹ בְּשֵׁמוֹת: מַסְבּוֹת מִשְׁבָּצוֹת.
מוֹקְפוֹת הָאֲבָנִים בְּמִשְׁבָּצוֹת זֶהָב, שְׁעוֹשֶׂה
מוֹשֵׁב הָאֲבֵן בְּזֶהָב כְּמִין גּוֹמָא לְמַדַּת הָאֲבֵן,
וּמִשְׁקָעָה בְּמִשְׁבָּצוֹת, נִמְצְאָה הַמִּשְׁבָּצָה

סֹבֶבֶת אֶת הָאֵבֶן סָבִיב, וּמַחְבֵּר הַמְּשַׁבְּצוֹת

בְּכַתְּפוֹת הָאֶפֶוד:

יְבִישׁ־מֶתֶת אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל

כְּתָפֹת הָאֶפֶד אֲבָנֵי זָכָרֹן

לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת

שְׁמוֹתֵם לִפְנֵי יְהוָה עַל שְׁתֵּי

כְּתָפָיו לְזָכָרֹן: (ו)

וְתִשְׂוֶי יָת תִּרְתִּין אֲבָנֵיָא עַל כְּתָפֵי

אֶפֶודָא אֲבָנֵי דְכָרְנָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיִּטּוֹל אֶהֱרֹן יָת שְׁמֵהֶם הוֹן קָדָם יְיָ עַל

תַּרְיֵן כְּתֻפּוֹהִי לְדַכָּרְנָא:

לְזִכְרוֹן. שִׁיחָא רִואָה הַקַּב"ה אֶת הַשְּׁבֻטִים

כְּתוּבִים לְפָנָיו, וַיִּזְכּוּר צְדָקָתָם:

יג שְׁנִי וְעֵשִׂית מְשַׁבְּצוֹת

זָהָב:

וְתַעֲבֹד מִרְמָצֵן דְּדָהָב:

וְעֵשִׂית מְשַׁבְּצוֹת. מִיעוּט מְשַׁבְּצוֹת

שתיים, ולא פירש לך עתה בפרשה זו אלא
 מקצת צרכן, ובפרשת החשן גומר לך
 פירושן:

יד וְעָשִׂיתִי שְׂרָעֶשְׂרֵת זָהָב טָהוֹר
 מִגִּבֹּלֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מִעֲשֶׂה
 עֲבֹת וְנָתַתָּה אֶת שְׂרָעֶשְׂרֵת
 הָעֲבֹתָת עַל הַמִּשְׁבָּצֹת: (ו)

וְתִרְתִּין תְּכִין דָּהָב דְּכִי מִתְחַמֵּן תַּעֲבֹד
 יִתְהוֹן עוֹבֵד גְּדִילוֹ וְתִתֵּן יֵת תְּכִיא

גְּדִילָתָא עַל מְרִמַּצָּתָא:

שרשרות זהב. שלשלאות: מגבלות.

לסוף גבול החשן תעשה אותם: מעשה

עבות. מעשה קליעת חוטין, ולא מעשה

נקבים וכפלים כאותן שעושין לבורות,

אלא כאותן שעושין לערדסקאות שקורין

אינשינשייר"ש: ונתתה את שרשרות.

של עבותות העשויות מעשה עבות על

משבצות הללו. ולא זה הוא מקום צוואת

עשייתן של שרשרות ולא צוואת

קביעותן, ואין תעשה האמור כאן לשון

צווי, ואין ונתתה האמור כאן לשון צווי,
 אלא לשון עתיד, כי בפרשת החשן חוזר
 ומצוהו על עשייתן ועל קביעותן, ולא
 נכתב כאן אלא להודיעך מקצת צורך
 המשבצות שצוה לעשות עם האפוד,
 וכתב לך זאת, לומר לך המשבצות הללו
 יוזקו לך, לכשתעשה שרשרות מגבלות
 על החשן, תתנם על המשבצות הללו:

טו וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה
 חֵשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אֶפֶד תַּעֲשֶׂנוּ

זֶהֱבִי תִכְלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת

שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ:

וְתַעֲבֹד חֹשֶׁן דִּינָא עוֹבֵד אֱמֵן כְּעוֹבֵד

אֶפֶודָא תַעֲבֹדְנָה דֶּהֱבֵא תִכְלָא

וְאַרְגָּמָנָא וְצִבֵּעַ זְהוּרִי וּבוֹץ שְׁזִיר

תַּעֲבֹד יִתְהֵ:

חושן משפט. שמכפר על כל קלקול הדין.

דבר אחר משפט, שמברר דבריו והבטחתו

אמת, דרישנמ"ט בלע"ז, שהמשפט

משמש ג' לשונות, דברי טענות בעלי

הדין, וגמר הדין, ועונש הדין, אם עונש
 מיתה אם עונש מכות אם עונש ממון, וזה
 משמש לשון בירור דברים, שמפרש
 ומברר דבריו: כמעשה אפוד. מעשה
 חושב ומחמשת מינין:

מִזְרָבוֹעַ יְהִיָּה כְּפֹל זֶרֶת אֶרְכּוֹ
 וְזֶרֶת רַחְבּוֹ:

מִרְבַּע יְהִי עֵיף זֶרֶת אֶרְכּוֹ וְזֶרֶת
 פְּתִיָּה:

זרת ארכו וזרת רחבו. כפול, ומוטל לו

לפניו כנגד לבו, שנאמר והיו על לב אהרן,
 תלוי בכתפות האפוד הבאות מאחוריו על
 כתפיו, ונקפלות ויורדות לפניו מעט,
 והחשן תלוי בהן בשרשרות וטבעות, כמו
 שמפורש בענין:

וּמִלֵּאתָ בּוֹ מִלֵּאת אֶבֶן
 אַרְבַּעַה טוֹרִים אֶבֶן טוֹר אֶדָם
 פְּטָרָה וּבִרְקַת הַטּוֹר הָאֶחָד:
 וְתִשְׁלֶם בָּהּ אֲשֶׁלְמוֹת אֲבִנָּא אַרְבַּעַה
 סְדָרִין אֶבֶן טָבָא סְדָרָא קִדְמָאָה סְמָקוֹן

יִרְקֹן וּבִרְקֹן סִדְרָא חָדָ:

וּמִלֵּאת בּוֹ. עַל שֵׁם שֶׁהָאֲבָנִים מִמִּלֵּאוֹת

גּוֹמֹת הַמִּשְׁבָּצוֹת הַמְתוֹקְנוֹת לָהֶן, קוֹרָא

אוֹתָן בְּלִשׁוֹן מִלּוֹאִים:

יח וְהַפֶּטֶר הַשֵּׁנִי נִפְּךְ סִפִּיר

וַיְהִלֵּם:

וּסְדְרָא תַנִּינָא אֲזַמַּר גְּדִין וְשִׁבְזִין

וּסְבָה לּוֹם:

יט וְהַפֶּטֶר הַשְּׁלִישִׁי לְשֵׁם שְׁבוֹ

וְאַחֲלֵמָה:

וְסִדְרָא תְּלִיתָא קִנְכִּירִי טְרַקִּיא וְעִין

עֵגְלָא:

כ וְהַטּוֹר הָרְבִיעִי תַרְנֵשִׁישׁ

וְשִׁהֵם וִישָׁפָה מְשַׁבְּצִים זָהָב

יְהִיוּ בְּמִלּוֹאֲתָם:

וְסִדְרָא רְבִיעָא כְּרוּם יִמָּא וּבּוֹרְלָא

וּפִנְטְרִי מְרִמְצֵן דְּדָהָב יְהוֹן

בְּאַשְׁלֵמוֹתָהוֹן:

משבצים זהב. יהיו הטורים במלואותם,

מוקפים משבצות זהב בעומק שיעור

שיתמלא בעובי האבן, זהו לשון

במלואותם, כשיעור מלוי עביין של

אבנים יהיה עומק המשבצות, לא פחות

ולא יותר:

כא וְהָאֲבָנִים תְּהִי־יָן עַל שְׁמֹת

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתִּים עָשָׂרָה עַל

שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חֹתָם אִישׁ עַל

שְׁמוֹ תְּהִי־יָן לְשָׁנֵי עָשָׂר

שְׁבִט:

וְאַבְנֵי יְהוֹיָן עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 תָּרִיתִי עֶסְרִי עַל שְׁמֹתָהוֹן כְּתַב מִפְּרֶשׁ
 כְּגִלּוֹף דְּעִזָּקָא גִבֹּר עַל שְׁמֹת תְּהוֹיָן
 לְתִירִין עֶסֶר שְׁבִטִין:

אִישׁ עַל שְׁמוֹ. כַּסְדֵּר תּוֹלְדוֹתָם סֵדֶר
 הָאֲבָנִים, אֹדֶם לְרֵאזֹבֶן, פֶּטְדָה לְשִׁמְעוֹן,
 וְכֵן כָּלם:

כב וְעַשִּׂיתָ עַל הַחֲשֹׁן שְׁרֵשֶׁת

גְּבִילַת מַעֲשֵׂה עֲבֹת זָהָב

טָהוֹר:

וְתַעֲבֹד עַל חוֹשֶׁנָּה תָּכִין מִתְחַמֵּן עוֹבֵד

גְּדִילוֹ דָּהָב דָּכִי:

עַל הַחוֹשֶׁן. בַּשִּׁבִּיל הַחֹשֶׁן, לִקְבָּעַם

בַּטְּבָּעוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁמִּפּוֹרֵשׁ לְמִטָּה בַּעֲנִיָּן:

שֶׁרֶשֶׁת. לְשׁוֹן שֶׁרֶשֶׁי אֵילָן, הַמֵּאֲחִיזִין

לְאֵילָן לְהֵאָחֵז וּלְהִתְקַע בָּאָרֶץ, אִם אֵלֹ

יֵהִיו מֵאֲחִיזִין לְחֹשֶׁן, שֶׁבָּהֶם יִהְיֶה תְּלוּי

בְּאִפּוֹד, וְהֵן שְׁתֵּי שֶׁרָשָׁרוֹת הָאֲמוֹרוֹת

למעלה בענין המשבצות, ואף שרשרות
 פתר מנחם בן סרוק לשון שרשים, ואמר
 שהרי"ש יתירה, כמו מ"ם שבשלשום,
 ומ"ם שבריקם, ואיני רואה את דבריו,
 אלא שרשרת בלשון עברית כשלשלת
 בלשון משנה: גבלת. הוא מגבלות האמור
 למעלה, שתתקעם בטבעות שיהיו בגבול
 החשן, וכל גבול לשון קצה, אשומי"ל
 בלע"ז: מעשה עבות. מעשה קליעה:

כג. וְעָשִׂיתָ עַל הַחֹשֶׁן שְׁתֵּי

טַבְּעוֹת זָהָב וְנָתַתְּ אֶת שְׁתֵּי

הַטַּבְּעוֹת עַל שְׁנֵי קְצוֹת

הַחֹשֶׁן:

וְתַעֲבֹד עַל חוֹשֶׁנָּא תִּרְתִּין עֲזָקוֹן דְּדָהָב

וְתַתֵּן יָת תִּרְתִּין עֲזָקְתָּא עַל תִּירִין סְטָרִי

חוֹשֶׁנָּא:

עַל הַחֹשֶׁן. לְצוּרֵךְ הַחֹשֶׁן, כְּדִי לְקַבֵּעַם

בּוֹ. וְלֹא יִתְכַּן לֹאמֹר שֶׁתִּהְיֶה תַּחֲלָת עֲשִׂייתָן

עֲלִיוֹ, שֶׁאִם כֵּן מָה הוּא שֶׁחֲזוּזֵר וְאֹמֵר וְנָתַתְּ

אֶת שְׁתֵּי הַטַּבְּעוֹת, וְהֵלֵךְ כְּבֹר נְתוּנִים בּוֹ,

היה לו לכתוב בתחלת המקרא, ועשית
 על קצות החשן שתי טבעות זהב, ואף
 בשרשרות צריך אתה לפתור כן: על שני
 קצות החושן. לשתי פאות שכנגד הצואר
 לימנית ולשמאלית הבאים מול כתפות
 האפוד:

כֹּד וְנִתְּתָה אֶת שְׁתֵּי עֲבֹתֹת
 הַזָּהָב עַל שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת אֵל
 קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

וְתָתַן יְתָ תְּרֵתִין גְּדִילֹן דָּדָהָב עַל

תִּרְתִּין עֲזָקְתָּא לְסִטְרֵי חוֹשְׁנָא:

וּנְתַתָּה אֶת שְׁתֵּי עֲבוֹתוֹת הַזֶּהב. הֵן הֵן
 שְׂרָשׁוֹת גְּבוּלוֹת הַכְּתוּבוֹת לְמַעֲלָה, וְלֹא
 פִּירֵשׁ מִקּוֹם קְבוּעֵן בַּחֲשֵׁן, עֲכָשִׁיו מִפְּרֵשׁ
 לֶךְ שִׁיחָא תוֹחֵב אוֹתָן בְּטַבְּעוֹת, וְתַדַּע לֶךְ
 שֶׁהֵן הֵן הֶרָאשׁוֹנוֹת, שֶׁהֲרִי בִּפְרֵשֶׁת אֵלֶּה
 פְּקוּדֵי לֹא הוֹכַחְלוּ:

כֹּה וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי
 הָעֲבֹתֹת תִּתֵּן עַל שְׁתֵּי
 הַמִּשְׁבָּצוֹת וְנִתְּתָה עַל

כְּתָבוֹת הָאֵפוֹד אֶל מֹל פָּנָיו:

וַיֵּת תִּרְתִּין גְּדִילָן דָּעַל תִּרְתִּין סְטְרוֹהִי

תִּתֵּן עַל תִּרְתִּין מְרַמְצָתָא וְתִתֵּן עַל

כְּתִפֵּי אֵפוֹדָא לְקַבֵּל אֶפֹּהִי:

וְאֵת שְׁתֵּי קִצּוֹת. שֶׁל שְׁתֵּי הָעֲבוֹתוֹת, ב'

רֹאשֵׁיהֶם שֶׁל כָּל אַחַת וְאַחַת: תִּתֵּן עַל

שְׁתֵּי הַמִּשְׁבָּצוֹת. הֵן הֵן הַכְּתוּבוֹת לְמַעַלָּה

בֵּין פִּרְשַׁת הַחֹשֶׁן וּפִרְשַׁת הָאֵפוֹד, וְלֹא

פִּירֵשׁ אֶת צִרְכּוֹן וְאֵת מִקְוֹמָן, עֲכָשִׁיו מִפִּרְשׁ

שִׁיתְקַע בָּהֶן רֹאשֵׁי הָעֲבוֹתוֹת הַתְּחוּבוֹת

בטבעות החשן לימין ולשמאל אצל
הצואר, שני ראשי שרשרות הימנית תוקע
במשבצות של ימין, וכן בשל שמאל שני
ראשי שרשרות השמאלית: ונתתה.
המשבצות על כתפות האפוד, אחת בזו
ואחת בזו, נמצאו כתפות האפוד מחזיקין
את החשן שלא יפול ובהן הוא תלוי,
ועדיין שפת החשן התחתונה הולכת
ובאה, ונוקשת על כריסו ואינה דבוקה לו
יפה, לכך הוצרך עוד ב' טבעות לתחתיתו,
כמו שמפרש והולך: אל מול פניו. של

אפוד, שלא יתן המשבצות בעבר הכתפות
שכלפי המעיל, אלא בעבר העליון
שכלפי החוץ, והוא קרוי מול פניו של
אפוד, כי אותו עבר שאינו נראה אינו קרוי
פנים:

כו וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבָּעֹת זָהָב
וְשָׂמַתָּ אֹתָם עַל שְׁנֵי קְצוֹת
הַחֹשֶׁן עַל שְׂפָתוֹ אֲשֶׁר אֵל
עֶבֶר הָאֶפֹּד בֵּיתָה:
וְתַעֲבֹד תִּרְתִּין עֲזָקוֹן דְּדָהָב וְתִשְׂוִי

יִתְהוֹן עַל תִּירִין סְטִירִי חוֹשְׁנָא עַל

סְפִתָּה דִּי לְעֵבְרָא דְאַפּוֹדָא מְלָגוּ:

על שני קצות החושן. הן שתי פאותיו

התחתונות לימין ולשמאל: על שפתו

אשר אל עבר האפוד ביתה. הרי לך שני

סימנין, האחד שיתנם בשני קצות של

תחתיתו, שהוא כנגד האפוד, שעליונו

אינו כנגד האפוד, שהרי סמוך לצואר

הוא, והאפוד נתון על מתניו, ועוד נתן

סימן, שלא יקבעם בעבר החושן שכלפי

החוץ, אלא בעבר שכלפי פנים, שנאמר

ביתה, ואותו העבר הוא לצד האפוד,
 שחשב האפוד חוגרו לכהן, ונקפל הסינר
 לפני הכהן על מתניו, וקצת כריסו מכאן
 ומכאן עד כנגד קצות החשן, וקצותיו
 שוכבין עליו:

כֹּז וְעֲשִׂיתָ שְׂתִי טַבְּעוֹת זָהָב
 וְנָתַתָּה אֹתָם עַל שְׂתִי כְּתָפוֹת
 הָאֶפֶד מִלְּמַטָּה מִמּוֹל פָּנָיו
 לְעֹמֶת מִחִבְרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב
 הָאֶפֶד:

וְתַעֲבֹד תִּרְתִּין עֲזִקֵּן דְּדִהֲב וְתִתֵּן יְתָהוֹן
 עַל תִּרְתִּין כְּתָפֵי אֲפֹדָא מִלְרַע
 מִלְקָבֵל אֲפֹהֵי לְקָבֵל בֵּית לֹפִי מֵעָלֹי
 לְהֵמִין אֲפֹדָא:

עַל שְׁתֵּי כְתָפוֹת הָאֲפֹד מְלֻמָּטָה.
 שֶׁהַמְשַׁבְּצוֹת נְתוּנוֹת בְּרֹאשֵׁי כְתָפוֹת
 הָאֲפֹד הָעֲלִיוֹנִים, הַבָּאִים עַל כְּתָפָיו כְּנֹגַד
 גְּרוֹנוֹ וְנִקְפְּלוֹת וְיִזְרְדוֹת לְפָנָיו, וְהַטְּבָעוֹת
 צוּה לִיתֵן בְּרֹאשֵׁן הַשְּׁנַי שֶׁהוּא מַחֲזֹבֵר
 לְאֲפֹד, וְהוּא שְׁנֵאמַר לְעֹמֶת מַחְבֵּרְתּוֹ,

סמוך למקום חבורן באפוד למעלה מן
 החגורה מעט, שהמחברת לעומת
 החגורה, ואלו נתונים מעט בגובה זקיפת
 הכתפות, הוא שנאמר ממעל לחשב
 האפוד, והן כנגד סוף החשן, ונותן פתיל
 תכלת באותן הטבעות ובטבעות החשן,
 ורוכסן באותו פתיל לימין ולשמאל, שלא
 יהא תחתית החשן הולך לפניו וחוזר
 לאחור ונוקש על כריסו, ונמצא מיושב
 על המעיל יפה: ממול פניו. בעבר
 החיצון:

כח וַיִּרְכְּסוּ אֶת הַחֲשֹׁן (מטבעתו)
 מִטִּבְעָתוֹ אֶל טִבְעַת הָאֶפֶד
 בְּכַתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיזֹת עַל חֵשֶׁב
 הָאֶפֶד וְלֹא יִזַּח הַחֲשֹׁן מֵעַל
 הָאֶפֶד:

וַיַּחֲדוּן יָת חוֹשְׁנָא מֵעֲזָקְתָּהּ לְעֲזָקְתָּא
 דְּאֶפֶדָּא בְּחוּטָא דְּתַכְלָתָא לְמַהּוּי עַל
 הַמִּין אֶפֶדָּא וְלֹא יִתְפָּרֵק חוֹשְׁנָא
 מֵעָלוּי אֶפֶדָּא:

וירכסו. לשון חבור, וכן מרוכסי איש,
 חבורי חברי רשעים. וכן והרכסים
 לבקעה, הרים הסמוכים זה לזה, שאי
 אפשר לירד לגיא שביניהם אלא בקושי
 גדול, שמתוך סמיכתן הגיא זקופה
 ועמוקה, יהיו לבקעת מישור ונוחה לילך:
 להיות על חשב האפוד. להיות החשן
 דבוק אל חשב האפוד: ולא יזח. לשון
 ניתוק, ולשון ערבי הוא כדברי דונש בן
 לברט:

כַּטְוֶנֶשׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל בְּחֶשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל

לְבוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן

לְפָנַי יְהוָה תִּמְיֹד׃

וַיִּטּוֹל אֶהֱרֹן יָת שְׁמֶהָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּחֶשֶׁן דִּינָא עַל לִבָּהּ בְּמַעֲלָהּ לְקוֹדֶשׁא

לְדוֹכָרְנָא קָדָם יִי תִדְיָרָא׃

לְוָנֶתֶת אֶל חֶשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת

הָאֲוָרִים וְאֶת הַתַּמִּים וְהָיוּ עַל

לֵב אֶהֱרֹן בְּבֹאוֹ לְפָנַי יְהוָה

וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל עַל לִבּוֹ לְפָנַי יִהְיֶה

תְּמִיד: (ה)

וְתָתַן בְּחֵשֶׁן דִּינָא יֵת אֲוִרִיא וְיֵת תְּמִיא

וְיִהְיוּ עַל לִבָּא דְאֶהְרֹן בְּמַעְלָה קָדָם יי

וְיִטּוּל אֶהְרֹן יֵת דִּינָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל

לְבָה קָדָם יי תְּדִירָא:

את האורים ואת התמים. הוא כתב שם

המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן,

שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את
דבריו. ובמקדש שני היה החשן, שאי
אפשר לכהן גדול להיות מחוסר בגדים,
אבל אותו השם לא היה בתוכו, ועל שם
אותו הכתב הוא קרוי משפט, שנאמר
ושאל לו במשפט האורים: את משפט
בני ישראל. דבר שהם נשפטים ונוכחים
על ידו אם לעשות דבר או לא לעשות.
ולפי המדרש אגדה, שהחשן מכפר על
מעויותי הדין נקרא משפט, על שם סליחת
המשפט:

שלישי לא וַעֲשִׂיתָ

אֶת מַעֲיֵל הָאֹפֹד כְּלִיל
תִּכְלֹת:

וְתַעֲבֹד יְת מַעֲיֵלָא דְאֹפֹדָא גְמִיר
תִּכְלָא:

את מעיל האפוד. שאפוד ניתן עליו
לחגורה: כליל תכלת. כולו תכלת, שאין
מין אחר מעורב בו:

לְבַוְהִיָּה כִּי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֹׁפָה

יְהִיָּה לְפָיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֲרָג

כִּכִּי תַחֲרָא יְהִיָּה לוֹ לֹא יִקְרָע:

וַיְהִי פֹה רִישָׁה כִּפִּיל לְגִוָּה תוֹרָא יְהִיָּה

מִקָּף לְפִימָה סְחֹר סְחֹר עוֹבֵד מַחִי

כְּפֹה שְׂרִין יְהִי לָהּ לֹא יִתְבָּזֵעַ:

וְהִיָּה כִּי רֹאשׁוֹ. כִּי הַמַּעִיל בַּגְּבוּהוֹ, הוּא

פְּתִיחַת בֵּית הַצּוֹאֵר: בְּתוֹכוֹ. כְּתַרְגוּמוֹ

כַּפִּיל לְגוּיָה, כַּפּוֹל לְתוֹכוֹ, לְהִיּוֹת לוֹ לְשֹׁפָה

כפילתו, והיה מעשה אורג ולא במחט:
 כפי תחרא. למדנו שהשריונים שלהם
 פיהם כפול לתוכן: לא יקרע. כדי שלא
 יקרע, והקורעו עובר בלאו, שזה ממנין
 לאוין שבתורה, וכן לא יזה החשן, וכן לא
 יסורו ממנו, הנאמר בבדי הארון:

לג וְעָשִׂיתָ עַל שׁוֹלְיוֹ רִמְנֵי
 תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
 עַל שׁוֹלְיוֹ סָבִיב וּפַעֲמֵנֵי זָהָב
 בְּתוֹכָם סָבִיב:

וְתַעֲבֹד עַל שִׁפּוּלוֹהִי רְמוֹנֵי תְּכֵלֵא

וְאַרְגָּוֵנָא וְצִבֵּעַ זְהוּרֵי עַל שִׁפּוּלוֹהִי

סְחֹר סְחֹר וְזָגִין דְּדִהְבָּא בִּינִיהוֹן סְחֹר

סְחֹר:

רְמוֹנֵי. עֲגוּלִים וְחִלּוּלִים הִיוּ, כַּמִּין רְמוֹנִים

הַעֲשׂוּיִים כְּבִיצַת תְּרִנְגוּלָת: וּפַעַמּוֹנֵי זָהָב.

זָגִין עִם עֲנַבְלִין שֶׁבַתּוֹכָם: בַּתּוֹכָם סְבִיב.

בִּינִיהֶם סְבִיב, בֵּין שְׁנֵי רְמוֹנִים פַּעַמּוֹן אֶחָד,

דְּבוֹק וְתִלּוּי בִּשּׁוּלֵי הַמַּעִיל:

לְ- פַּעַמּוֹן זָהָב וְרַמּוֹן פַּעַמּוֹן זָהָב

וְרִמּוֹן עַל שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סְבִיב:

זָגֹא דְדֶהֱבֹא וְרִמּוֹנֹא זָגֹא דְדֶהֱבֹא

וְרִמּוֹנֹא עַל שִׁיפּוּלֵי מַעֲיֵלָא סְחֹר

סְחֹר:

פַּעַמּוֹן זָהָב וְרִמּוֹן וְגו'. פַּעַמּוֹן זָהָב וְרִמּוֹן

אֶצְלוּ:

לֹה וְהָיָה עַל אֶהְרֹן לְשִׁרְתָּה

וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ

לִפְנֵי יְהוָה וּבִצְאָתוֹ וְלֹא

יְמוֹת: (ט)

וַיְהִי עַל אֶהֱרֹן לְשִׁמְשָׁא וַיִּשְׁתַּמֶּעַ קָלָהּ

בַּמַּעֲלָה לְקוֹדֶשֶׁא קֹדֶם יִי וּבַמִּפְקָה וְלֹא

יְמוֹת:

וְלֹא יְמוֹת. מְכַלֵּל לֹא אֵתָה שׁוֹמֵעַ הֵן, אִם

יֵהִיו לֹו לֹא יִתְחַיֵּב מִיָּתָהּ, הֵא אִם יִכְנֹס

מִחוּסֵר אֶחָד מִן הַבְּגָדִים הַלְלוֹ, חַיֵּיב מִיָּתָהּ

בְּיַד שָׁמַיִם:

לוֹ וְעָשִׂיתָ צִיּוֹן זָהָב טָהוֹר

וּפֶתַחַת עָלָיו פֶּתוּחֵי חֹתָם

קִדְשׁ לַיהוָה:

וְתַעֲבֹד צִיצָא דְדָהֵב דְּכִי וְתַגְלוֹף

עֲלוֹהֵי כְתָב מִפְּרֶשׁ קִדְשׁ לִי:

צִיץ. כּמִין טַס שֶׁל זָהָב הִיָּה, רוֹחֵב בִּ

אַצְבָּעוֹת, מְקִיף עַל הַמִּצָּח מֵאוֹזֵן לְאוֹזֵן:

לִזְרֹשְׁמֹת אֹתוֹ עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת

וְהָיָה עַל הַמִּצְנֶפֶת אֵל מוֹל

פָּנָי הַמִּצְנֶפֶת יִהְיֶה:

וְתִשּׁוּי יִתָּה עַל חוּטָא דְתַכְלָתָא וִיָּהִי

עַל מִצְנַפֶּתָא לְקַבֵּל אֶפִי מִצְנַפֶּתָא יְהִי:

עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת. וּבִמְקוֹם אַחֵר הוּא

אוֹמֵר, וַיִּתְּנוּ עֲלָיו פְּתִיל תְּכֵלֶת, וְעוֹד, כְּתִיב

כֹּאן וְהָיָה עַל הַמִּצְנֶפֶת, וְלִמְטָה הוּא אוֹמֵר

וְהָיָה עַל מִצַּח אַהֲרֹן, וּבִשְׁחִיטַת קֹדֶשִׁים

שְׁנִינּוּ, שֶׁעָרֹז הָיָה נֹרָאָה בֵּין צִיץ לְמִצְנֶפֶת

שֶׁשֶׁם מִנִּיחַ תְּפִלִּין, לְמַדְּנוּ שֶׁהַמִּצְנֶפֶת

לְמַעַלָּה בְּגוֹבַהּ הָרֹאשׁ, וְאֵינָה עֲמוּקָה

לְהַכְנִס בָּהּ כָּל הָרֹאשׁ עַד הַמִּצַּח, וְהַצִּיץ

מְלִמְטָה, וְהַפְּתִילִים הָיוּ בְּנִקְבִיִּם, וְתִלְוִיִּין

בּוֹ בִשְׁנֵי רֹאשִׁים וּבְאַמְצָעוֹ, שֶׁשָּׂה בִּגְ

מקומות הללו, פתיל מלמעה אחד
מבחוץ ואחד מבפנים כנגדו, וקושר ראשי
הפתילים מאחורי העורף שלשתן,
ונמצאו בין אורך הטם ופתילי ראשיו
מקיפין את הקדקד, ופתיל האמצעי
שבראשו קשור עם ראשי השנים, והולך
על פני רוחב הראש מלמעה, נמצא
עשוי כמין כובע, ועל פתיל האמצעי הוא
אומר והיה על המצנפת, והיה נותן הציץ
על ראשו כמין כובע על המצנפת,
והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל,

והטם תלוי כנגד מצחו, ונתקיימו כל
המקראות, פתיל על הציץ, וציץ על
הפתיל, ופתיל על המצנפת מלמעלה:

לַח וְהָיָה עַל מִצַּח אֶהְרֹן וְנָשָׂא
אֶהְרֹן אֶת עֹז הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר
יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל
מִתְנַת קֹדֶשִׁיהֶם וְהָיָה עַל
מִצַּחוֹ תְּמִיד לְרֹצוֹן לָהֶם לְפָנַי
יְהוָה:

וַיְהִי עַל בֵּית עֵינֹהִי דְאַהֲרֹן וַיִּטּוֹל
 אַהֲרֹן יָת עֲזֵית קוֹדֶשֶׁיָא דִּי יְקַדְּשׁוּן
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְנַת קוֹדֶשֶׁיהוֹן וַיְהִי
 עַל בֵּית עֵינֹהִי תְדִירָא לְרַעְוָא לְהוֹן
 קָדָם יִי:

ונשא אהרן. לשון סליחה, ואף על פי כן
 אינו זז ממשמעו, אהרן נושא את המשא
 של עון, נמצא מסולק העון מן הקדשים:
 את עון הקדשים. לרצות על הדם ועל
 החלב שקרבו בטומאה, כמו ששנינו, אי

זה עון הוא נושא, אם עון פגול הרי כבר
נאמר לא ירצה, ואם עון נותר הרי נאמר
לא יחשב, ואין לומר שיכפר על עון הכהן
שהקריב טמא, שהרי עון הקדשים נאמר,
ולא עון המקריבים, הא אינו מרצה אלא
להכשיר הקרבן: והיה על מצחו תמיד.
אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד,
שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה,
אלא תמיד לרצות להם, אפילו אינו על
מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה
שעה, ולדברי האומר עודהו על מצחו

מכּכּר זמּרצּה, זאם לאו אינו מרצּה, נדרש
על מצּחו תמיד, מלמד שממשמש בו
בעודו על מצּחו, שלא יסיח דעתו ממנו:

לֹט וְשִׁבְצָתָּ הַכֹּתָנֹת שֵׁשׁ
וְעָשִׂיתָ מִצְנָפֹת שֵׁשׁ וְאַבְנֵט
תַּעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה רִקָּם:

וְתַרְמִץ כְּתוּנָא בּוּצָא וְתַעֲבֹד מִצְנָפֹתָא
דְּבוּצָא וְהַמִּינָא תַעֲבֹד עוֹבֵד צִיר:

ושבצת. עשה אותם משבצות משבצות,
וכולם של שש:

מ וְלִבִּי אַהֲרֹן תַּעֲשֶׂה כְתָנֹת

וְעֲשִׂיתָ לָהֶם אֲבִנִּים

וּמִגְבָּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד

וְלִתְפָאֳרָתָם׃

וְלִבִּי אַהֲרֹן תַּעֲבִד כְּתוּנִין וְתַעֲבִד

לְהוֹן הַמִּינִין וְכוֹבְעִין תַּעֲבִד לְהוֹן לִיקָר

וְלִתְשֻׁבָּחָן׃

וּלִבִּי אַהֲרֹן תַּעֲשֶׂה כְתָנֹת. אַרְבַּע בַּגְדִּים

הַלְלוּ וְלֹא יוֹתֵר, כְּתוּנֹת, וְאַבְנֵט, וּמִגְבָּעוֹת

היא מצנפת, ומכנסים הכתובים למטה

בפרשה:

מֵאֵל וְהִלְבֵּשׁתָּ אֹתָם אֶת אֶהֱרֹן

אֶחָיו וְאֶת בְּנָיו אֹתוֹ וּמִשְׁחָה

אֹתָם וּמִלֵּאתָ אֶת יָדָם וְקִדַּשְׁתָּ

אֹתָם וְכִהְנֹוּ לִי:

וְתִלְבַּשׁ יִתְהוֹן יֵת אֶהֱרֹן אֶחָיו וְיֵת

בְּנוֹהֵי עֲמָה וְתִרְבִּי יִתְהוֹן וְתִקְרַב יֵת

קֶרֶבְנֵהוֹן וְתִקְדֵּשׁ יִתְהוֹן וְיִשְׁמְשׁוּן

קִדְמִי:

והלבשת אותם את אהרן. אותם
האמורין באהרן, חשן, ואפוד, ומעיל,
וכתונת תשבץ, מצנפת, ואבנט, וציץ,
ומכנסים, הכתובים למטה בכולם: ואת
בניו אתו. אותם הכתובים בהם: ומשחת
אותם. את אהרן ואת בניו בשמן המשחה:
ומלאת את ידם. כל מלוי ידיים לשון
חנוך, כשהוא נכנס לדבר להיות מוחזק בו
מאותו יום והלאה, ובלשון לע"ז,
כשמניין אדם על פקודת דבר, נותן

השליט בידו בית יד של עזר שקורין
 גוואנ"טו, ועל ידו הוא מחזיקו בדבר,
 וקורין לאותו מסירה וזיר"סטיר, והוא
 מלוי ידיים:

מב וְעֲשֶׂה לָהֶם מִכְנָסִי בַד
 לְכִסּוֹת בְּשָׂר עֲרוֹה מִמַּתָּנִים
 וְעַד יִרְכְּבִים יְהוּ:

וְעַבְד לְהוֹן מִכְנָסִין דְּבוּץ לְכִסָּא בְּשָׂר
 עֲרִיתָא מִחֲרָצִין וְעַד יִרְכָּן יְהוּ:

ועשה להם. לאהרן ולבניו: מכנסי בד.

הרי ח' בגדים לכהן גדול וארבעה לכהן

הדייט:

מג וְהָיוּ עַל אֶהָרֹן וְעַל בָּנָיו

בְּבָאָם אֵל אֶהָל מוֹעֵד אֹו

בְּגִשְׁתָּם אֵל הַמִּזְבֵּחַ לְשִׁירָת

בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא יִשָּׂאוּ עֹון וּמָתוּ

חֲקֹת עוֹלָם לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו:

(ס)

ויהיו על אֶהָרֹן וְעַל בְּנוֹהֵי בְּמַעֲלֵהוֹן

לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא אוּ בְּמִקְרָבֵהוֹן לְמַדְבָּחָא
 לְשִׁמְשָׁא בְּקוֹדֶשָׁא וְלֹא יִקְבְּלוֹן חוּבָא
 וַיְמֻתוּן קָיָם עָלָם לֵיהּ וְלִבְנוֹהִי בַתְרוּהִי:
 וְהָיוּ עַל אַהֲרֹן. כֹּל הַבְּגָדִים הָאֵלֶּה, עַל
 אַהֲרֹן הָרִאשִׁי לֹא: וְעַל בְּנָיו. הָאֲמֹרִין
 בָּהֶם: בְּבוֹאֵם אֶל אֶהֱלֵ מוֹעֵד. לְהִיכַל זָכוֹן
 לְמִשְׁכָּן: וּמִתּוֹ. הֵא לְמַדָּת, שֶׁהַמִּשְׁמַשׁ
 מֵחֹסֶר בְּגָדִים, בְּמִיתָה: חֻקַּת עוֹלָם לֹא. כֹּל
 מִקּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר חֻקַּת עוֹלָם, הוּא גְזִירָה מִיַּד
 וְלְדוֹרוֹת לְעַכְבָּב:

א רביעי וְזֶה הַדָּבָר

אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקֹדֶשׁ אֹתָם

לְכַהֵן לִי לְקַח פֶּר אֶחָד בֶּן

בָּקָר וְאַיִלם שְׁנַיִם תְּמִימִם:

וְדִין פֶּתֶגְמָא דִּי תַעֲבֹד לְהוֹן לְקֹדֶשׁא

יְתַהוֹן לְשִׁמְשָׁא קֳדָמִי סַב תּוֹר חַד בַּר

תּוֹרִי וְדַכְרִין תִּירִין שְׁלָמִין:

לִקְחָהּ. כִּמּוֹ קָח, וּשְׁתִּי גִזְרוֹת הֵן, אַחַת שֶׁל
 קִיחָה וְאַחַת שֶׁל לִקְיָחָהּ, וְלֹאֵן פִּתְרוֹן אֶחָד:
 פֶּר אֶחָד. לְכַפֹּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגֶל שֶׁהוּא
 פֶּר:

ב וְלֶחֶם מִצֹּת וְחֹלֶת מִצֹּת
 בְּלוֹלֹת בַּשֶּׁמֶן וְרִקְיָקִי מִצֹּת
 מְשֻׁחִים בַּשֶּׁמֶן סֹלֶת חֲטִיִּם
 תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

וְלֶחֶם פֶּטִיר וְגִרְיָצִין פֶּטִירִין דְּפִילָן

בַּמִּשָּׁח וְאֶסְפּוּגִין פִּטִּירִין דְּמִשְׁיחִין

בַּמִּשָּׁח סִלְתָּא חֲטִין תַּעֲבִד יְתֵהוּן:

וּלְחֶם מִצּוֹת וְחֹלֶת מִצַּת זִרְקִיקִי מִצּוֹת.

הָרִי אֱלוֹ ג' מִינִין, רְבוּכָה, וְחֹלוֹת, זִרְקִיקִין.

לֶחֶם מִצּוֹת הִיא הַקְרוּיָה לְמַטָּה בַּעֲנִין חֹלֶת

לֶחֶם שֶׁמֶן, עַל שֵׁם שְׁנוֹתָן שֶׁמֶן בְּרְבוּכָה

כְּנֶגֶד הַחֹלוֹת וְהַזִּרְקִיקִין, וְכָל הַמִּינִין בָּאִים

עֶשֶׂר עֶשֶׂר חֹלוֹת: בְּלוֹלוֹת בְּשֶׁמֶן. כִּשְׁהֵן

קִמַּח, יוֹצֵק בָּהֶן שֶׁמֶן וּבּוֹלָלִין: מִשְׁחִים

בְּשֶׁמֶן. אַחֲרַיִת אֶפִּייתָן מוֹשְׁחָן כַּמִּין כ"ף

יוֹנִית שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה כְּנו"ךְ שְׁלָנוּ:

ג וְנִתַּתְּ אֹתָם עַל סֵל אֶחָד

וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בַּסֵּל וְאֵת הַפָּר

וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילָם:

וְתִתֵּן יְתֵהוּן עַל סֵלָא חֵד וְתִקְרַב יְתֵהוּן

בַּסֵּלָא וְיֵת תּוֹרָא וְיֵת תִּירִין דְּכָרִין:

וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם. אִלְּ חֲצֵר הַמִּשְׁכָּן בְּיוֹם

הַקִּמְתּוֹ:

ד וְאֵת אֶחָדָן וְאֵת בְּנֵי תִקְרִיב

אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת

אֶתֶּם בַּמִּיָּם:

וַיֵּת אֶהֱרֹן וַיֵּת בְּנוֹהֵי תִקְרַב לְתַרְעַ

מִשְׁכַּן זְמַנָּא וְתַסְחִי יִתְהוֹן בַּמִּיָּא:

וּרְחַצַת. זו טבילת כל הגוף:

ה וְלִקְחֹת אֶת הַבְּגָדִים

וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת אֶהֱרֹן אֶת

הַכֹּהֲנֹת וְאֵת מַעֲיֵל הָאֵפֹד

וְאֵת הָאֵפֹד וְאֵת הַחֹשֶׁן

וְאֵפֹדָתָ לֹו בְּחֹשֶׁב הָאֵפֹד:

וְתִסַּב יָת לְבוּשֵׁיָא וְתִלְבֹּשׁ יָת אֶהְרֹן יָת

כְּתוּנָא וְיָת מְעִיל אֶפֻּדָא וְיָת אֶפֻּדָא

וְיָת חוֹשֶׁנָּא וְתִתְקַן לָהּ בְּהִמִּין אֶפֻּדָא:

וּאֶפֻּדָתָא. קֶשֶׁט וְתִקַּן הַחֲגוּרָה וְהַסִּינֹר

סְבִיבוֹתָיו:

וְשִׁמְתָהּ הַמִּצְנֶפֶת עַל רֹאשׁוֹ

וְנָתַתָּ אֶת נִזֹּר הַקֹּדֶשׁ עַל

הַמִּצְנֶפֶת:

וְתָשׁוּי מִצְנֶפֶתָא עַל רִישָׁהּ וְתִתֵּן יָת

כִּלְיָא דְקוּדְשָׁא עַל מְצַנְפָּתָא:

נזר הקדש. זה הציץ: על המצנפת. כמו

שפירשתי למעלה, על ידי הבתיל

האמצעי ושני פתילין שבראשו הקשורין

שלשתן מאחורי העורף, הוא נותנו על

המצנפת כמין כובע:

וּלְקַחְתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה

וַיַּצַּקְתָּ עַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁחָתָּ

אֹתוֹ:

וְתִסַּב יָת מִשְׁחָא דְרְבוּתָא וְתִרִיק עַל

רִישָׁה וְתַרְבֵּה יִתֶּה:

וּמַשַּׁחַת אוֹתוֹ. אֵף מַשִּׁיחָה זֹו כַּמִּין כ"ף

יוֹנִית, נוֹתֵן שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ, וּבֵין רִיסֵי

עֵינָיו, וּמַחְבֵּרֵן בַּאֲצַבְעוֹ:

ח וְאֵת בְּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבְשָׁתָם

בְּתִנֹּת:

וְיֵת בְּנוֹהֵי תִקְרַב וְתִלְבַּשְׁנוֹן כְּתוּנִין:

ט וְחִגְרֹת אֹתָם אֲבַנֵּט אֲחֶרֶץ

וּבְנָיו וְחַבְשָׁת לָהֶם מִגְבָּעוֹת

וְהִיתָה לָהֶם כְּהִנָּה לְחֻקֹּת עוֹלָם

וּמִלֵּאת יַד אַהֲרֹן וַיַּד בְּנָיו:

וַתִּזְרֹז יִתְהוֹן הַמִּינִין אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי

וַתִּתְּקֶן לְהוֹן כּוֹבְעִין וַתִּהְיֶה לְהוֹן כְּהִנָּתָא

לְקַיִם עָלֶם וַתִּקְרַב קֶרְבָּנָא דַּאֲהֲרֹן

וְקֶרְבָּנָא דְּבְנוֹהִי:

וְהִיתָה לָהֶם. מְלוֹי יָדִים זֶה לְכַהוֹנֵת עוֹלָם:

וּמִלֵּאת. עַל יַדֵּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: יַד אַהֲרֹן

וַיַּד בְּנָיו. בְּמִילֹי וּפְקוּדַת הַכַּהֲוֹנָה:

וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַפָּר לִפְנֵי אֹהֶל

מוֹעֵד וּסְמוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו אֶת

יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר:

וּתְקַרֵּב יָת תּוֹרָא לְקֹדֶם מִשְׁכַּן זְמַנָּא

וּסְמוֹךְ אֶהְרֹן וּבָנוֹהִי יָת יְדֵיהוֹן עַל

רִישׁ תּוֹרָא:

וְשַׁחֲטָהּ אֶת הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה

פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

וּתְכוּס יָת תּוֹרָא קֹדֶם יִי בְתִרְעָ מִשְׁכַּן

זִמְנָא:

פִּתַּח אֹהֶל מוֹעֵד. בַּחֲצַר הַמִּשְׁכָּן שֶׁלִּפְנֵי

הַפֶּתַח:

יִבְלְקֶנָּה מִדָּם הַפָּר וְנִתְּתָה עַל

קֶרֶנֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּאַצְבָּעֶךָ וְאֵת

כָּל הַדָּם תִּשְׁפֹךְ אֶל יְסוֹד

הַמִּזְבֵּחַ:

וְתִסַּב מִדָּמָא דְתוֹרָא וְתִתֵּן עַל קֶרֶנֶת

מִדְּבַחָא בְּאַצְבָּעֶךָ וְיֵית כָּל דָּמָא תִּישׁוּד

לִיסוּדָא דְמַדְבָּחָא:

על קרנות. למעלה, בקרנות ממש: ואת
כל הדם. שירי הדם: אל יסוד המזבח.
כמין בליטת בית קבול עשוי לו סביב
סביב לאחר שעלה אמה מן הארץ:

יג וְלִקְחֹתָ אֶת כָּל הַחֵלֶב

הַמִּכֶּסֶה אֶת הַקֶּרֶב וְאֵת

הַיִּתְּרֹת עַל הַכָּבֵד וְאֵת שְׁתֵּי

הַכִּלִּיֹּת וְאֵת הַחֵלֶב אֲשֶׁר

עֲלֵיהֶן וְהַקְטֹרֶת הַמִּזְבֵּחַ:

וְתִסַּב יֵת כָּל תְּרֵבָא דְחַפֵּי יֵת גּוֹא וְיֵת

חֲצָרָא דְעַל כְּבֹדָא וְיֵת תְּרֵתִין כָּלִין וְיֵת

תְּרֵבָא דִּי עֲלֵיהֶן וְתִסִּיק לְמִדְבַּחָא:

הַחֹלֵב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב. הוּא הַקְרוֹם

שֶׁעַל הַכֶּרֶם שְׁקוֹרִין טִיל"א: וְאֵת הִיתָרָת.

הוּא טֶרֶפֶשׂא דְכְּבֹדָא שְׁקוֹרִין אִיבֵר"ש: עַל

הַכְּבֹד. אֵף מִן הַכְּבֹד יִטּוֹל עֲמָה:

יָד וְאֵת בְּשֵׁר הַפָּר וְאֵת עֶרְוֹ

וְאֵת פְּרֵשׁוֹ תִּשְׂרֹף בְּאֵשׁ

מִחוּץ לַמַּחֲנֶה חֲטָאת הוּא:

וְיֵת בְּסֵרָא דְתוֹרָא וְיֵת מִשְׁכֵּה וְיֵת

אוֹכְלָה תוֹקִיד בְּנוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא

חֲטָאתָא הוּא:

תִּשְׂרֹף בְּאֵשׁ. לֹא מִצִּינוּ חֲטָאת חִיצוֹנָה

נִשְׂרֶפֶת אֲלֵא זֶה:

טו וְאֵת הָאֵיל הָאֶחָד תִּקַּח

וּסְמְכוּ אֶחֶרְזָן וּבְנֵיו אֶת יְדֵיהֶם

עַל רֹאשׁ הָאֵילִם:

וַיֵּת דְּכָרָא חַד תַּסֵּב וַיִּסְמְכוּן אֶהֱרֹן

וּבְנוֹהֵי יֵת יְדִיהוֹן עַל רִישׁ דְּכָרָא:

טז וְשַׁחֲטָה אֶת הָאֵיל וְלִקְחָהּ

אֶת דָּמּוֹ וְזָרְקָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ

סְבִיב:

וְתִכּוּס יֵת דְּכָרָא וְתַסֵּב יֵת דִּמָּה וְתִזְרוּק

עַל מִדְבַּחַּא סְחֹר סְחֹר:

וזרקת. בכלי, אוּחַז במזרק וזורק כנגד

הקרן, כדי שיראה לכאן ולכאן, ואין קרבן
טעון מתנה באצבע אלא חטאת בלבד,
אבל שאר זבחים אינן טעונין קרן ולא
אצבע, שמתן דמם מחצי המזבח ולמטה,
ואינו עולה בכבש, אלא עומד בארץ
וזורק: סביב. כך מפורש בשחיטת
קדשים, שאין סביב אלא ב' מתנות שהן
ארבע, האחת בקרן זוית זו, והאחת בקרן
שכנגדה באלכסון, וכל מתנה נראית בשני
צדי הקרן אילך ואילך, נמצא הדם נתון
בד' רוחות סביב, לכך קרוי סביב:

יִזְּ וְאֶת הָאֵל תִּנְתַּח לְנִתְחִיו

וְרַחֲצֶתָ קֶרְבּוֹ וּבִרְעִיו וְנִתַּח

עַל נִתְחִיו וְעַל רֹאשׁוֹ:

וְיֵת דְּכָרָא תִפְלֵג לְאַבְרוֹהִי וְתַחֲלִיל גְּוֹה

וּבִרְעוֹהִי וְתִתֵּן עַל אֲבְרוֹהִי וְעַל רִישָׁה:

עַל נִתְחִיו. עִם נִתְחִיו, מוֹסֵף עַל שְׂאֵר

הַנִּתְחִים:

יח וְהִקְטִירָתָ אֶת כָּל הָאֵל

הַמִּזְבֵּחַ עֲלָה הוּא לִיהוָה יִיחַ

נִיחֻזֶּה אֲנִישָׁה לִיחֻזָּה הוּא:

וְתִסִּיק יֵת כָּל דְּכָרָא לְמַדְבַּחָא עֲלֵתָא

הוּא קָדָם יֵי לְאִתְקַבְּלָא בְרַעְוָא קָרְבָּנָא

קָדָם יֵי הוּא:

רִיחַ נִיחֻזָּה. נַחַת רוּחַ לְפָנֵי, שְׁאִמְרָתִי

וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי: אֲנִישָׁה. לְשׁוֹן אֵשׁ, וְהִיא

הַקְטָרֶת אִיבָרִים שֶׁעַל הָאֵשׁ:

חֲמִישִׁי וְלִקְחֹתָ אֶת

הָאֵיל הַשָּׁנִי וְסִמּוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו

אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הָאֵיל:

וְתִסַּב יָת דְּכָרָא תְּנִינָא וְיִסְמוּךְ אֶהְרֹן

וּבְנוֹהֵי יָת יְדֵיהוֹן עַל רִישׁ דְּכָרָא:

ב וְשַׁחֲטֹתָ אֶת הָאֵיל וְלִקְחֹתָ

מִדָּמּוֹ וְנִתְּתָה עַל תְּנוּךְ אֲזֹן

אֶהְרֹן וְעַל תְּנוּךְ אֲזֹן בָּנָיו

הִימָנִית וְעַל בִּהּוֹן יָדָם הִימָנִית

וְעַל בִּהּוֹן רַגְלָם הִימָנִית וְזִרְקֹתָ

אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

וְתָכֹס יְת דְּכָרָא וְתַסֵּב מִדְּמָה וְתִתֵּן עַל

רום אוֹדְנָא דְּאַהֲרֹן וְעַל רוֹם אוֹדְנָא

דְּבִנְוֵהי דִּמְיִנָּא וְעַל אֱלִיּוֹן יְדִיהוֹן

דִּמְיִנָּא וְעַל אֱלִיּוֹן רַגְלִיהוֹן דִּמְיִנָּא

וְתִזְרוֹק יְת דְּמָא עַל מִדְּבַחַא סְחֹר

סְחֹר:

תְּנוּךְ. הוּא הַסְּחֹס, גִּדְר הָאֲמַצְעִי שְׁבַתוּךְ

הָאוֹזֶן, שְׁקוֹרִין טַנְדְּרוֹ"ס: בַּהֲן יָדָם.

הַגּוֹדֵל, וּבַפֶּרֶק הָאֲמַצְעִי:

כֹּא וְלִקְחֹתָ מִן הַדָּם אֲשֶׁר עַל

הַמִּזְבֵּחַ וּמִשָּׁמֶן הַמִּשְׁחָה

וְהִזִּיתָ עַל אֶהֱרֹן וְעַל בְּנָדָיו

וְעַל בָּנָיו וְעַל בְּנֵי בְנָיו אֹתָם

וְקִדַּשׁ הוּא וּבְנָדָיו וּבָנָיו

וּבְנֵי בְנָיו אֹתָם׃

וְתִסַּב מִן דָּמָא דִּי עַל מִדְבַּחָא

וּמִמִּשְׁחָא דְרְבוּתָא וְתִדִּי עַל אֶהֱרֹן וְעַל

לְבוּשׁוֹהִי וְעַל בְּנוֹהִי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי

עֲמָה וַיִּתְקַדֵּשׁ הוּא וּלְבוּשׁוֹהִי וּבְנוֹהִי
וּלְבוּשֵׁי בְנוֹהִי עֲמָה:

כב וְלִקְחֹתָ מִן הָאֵיל הַחֲלָב
וְהֵאֲלִיָּה וְאֵת הַחֲלָב הַמְּכַסֶּה
אֵת הַקֶּרֶב וְאֵת יִתְרָת הַכָּבֹד
וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלִּיֹּת וְאֵת הַחֲלָב
אֲשֶׁר עָלֶיהֶן וְאֵת שׁוֹן הַיָּמִין
כִּי אֵיל מְלָאִים הוּא:

וְתִסַּב מִן דְּכָרָא תִרְבָּא וְאֵלִיתָא וַיִּתְּ

תִּרְבָּא דְחַפֵּי יֵת גּוֹא וְיֵת חֲצַר כְּבִדָּא
 וְיֵת תַּרְתֵּן כְּלִין וְיֵת תִּרְבָּא דִּי עֲלִיָּהֶן
 וְיֵת שׁוּקָא דִּימִינָא אֲרִי דְכַר קְרַבָּנָא
 הוּא:

החלב. זה חלב הדקים או הקיבה:
 והאליה. מן הכליות ולמטה, כמו
 שמפורש בויקרא, שנאמר לעמת העצה
 יסירנה, מקום שהכליות יועצות, ובאמורי
 הפר לא נאמר אליה, שאין אליה קריבה
 אלא בכבש וכבשה ואיל, אבל שור ועז

אין טעונים אליה: ואת שוק הימין. לא
מצינו הקטרה בשוק הימין עם האמורים,
אלא זו בלבד: כי איל מלואים הוא.
שלמים לשון שלמות, שהושלם בכל.
מגיד הכתוב שהמלואים שלמים,
שמימים שלום למזבח, ולעובד
העבודה, ולבעלים לכך אני מצריכו
החזה, להיות לו לעובד העבודה למנה,
וזה משה ששימש במלואים, והשאר
אכלו אהרן ובניו, שהם בעלים, כמפורש
בענין:

בג וְכִכֹּר לֶחֶם אֶחָת וְחֵלֶת לֶחֶם

שֶׁמֶן אֶחָת וְרִקִּיק אֶחָד מִסֵּל

הַמִּצֹּת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:

וּפֶתָא דְלֶחֶם חֵד וּגְרֻצָּתָא דְלֶחֶם מִשַּׁח

חֵדָא וְאַסְפּוּג חֵד מִסֵּלָא דְפִטִּירִיא דִּי

קָדָם יִי:

וכבר לחם. מן החלות: וחלת לחם שמן.

ממין הרבובה: ורקיין. מן הרקיין אחד,

מעשר שבכל מין ומין. ולא מצינו תרומת

לחם הבא עם זבח נקטרת, אלא זו בלבד,
 שתרומת לחמי תודה ואיל נזיר נתונה
 לכהנים עם חזה ושוק, ומזה לא היה
 למשה למנה, אלא חזה בלבד:

כֹּד וְשִׁמְתָּ הַכֹּל עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן
 וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם
 תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

וְתִשּׁוּי כֹלָא עַל יָדָא דַּאֲהֲרֹן וְעַל יָדָא
 דְּבָנוּהִי וְתָרִים יִתְהוֹן אֲרָמוּתָא קֳדָם יי:
 עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן וְגו' וְהִנַּפְתָּ. שְׁנֵיהֶם עֲסוּקִין

בתנופה, הבעלים והכהן, הא כיצד, כהן
 מניח ידו תחת יד הבעלים ומניח, ובזה היו
 אהרן ובניו בעלים ומשה כהן: תנופה.
 מוליך ומביא למי שארבע רוחות העולם
 שלו, ותנופה מעכבת ומבטלת פורעניות
 ורוחות רעות. תרומה, מעלה ומוריד למי
 שהשמים והארץ שלו, ומעכבת טללים
 רעים:

כֹּה־וְלִקְחָתָּ אֹתָם מִיָּדָם וְהִקְטַרְתָּ
 הַמִּזְבֵּחַ עַל הָעֹלָה לְרִיחַ

נִיחֹחַ לְפָנַי יְהוָה אֵשׁ הוּא
לִיהוָה:

וְתִסַּב יְתֵהוֹן מִיַּד־הוֹן וְתִסִּיק לְמַדְבָּחָא
עַל עֲלֹתָא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי
קָרְבָּנָא הוּא קָדָם יי:

עַל הַעֲזוּלָה. עַל הָאֵיל הָרֵאשִׁוֹן שֶׁהַעֲלִית
עֲזוּלָה: לְרִיחַ נִיחֹחַ. לְנַחַת רוּחַ לְמִי שֶׁאָמַר
וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנֵנוּ: אֵשׁ. לֹאשׁ נָתַן: לָהּ.
לְשִׁמּוֹ שֶׁל מְקוֹם:

כו וְלִקְחָתָּ אֶת הַחֲזָה מֵאֵיל

הַמִּלֵּאִים אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וְהַנֹּפֶת

אֹתוֹ תִּנּוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה

לָךְ לְמִנָּה:

וְתִסַּב יָדְךָ חֲדִיא מִדָּכָר קֶרְבָּנִיא דִּי

לְאַהֲרֹן וְתָרִים יָתֶה אֲרָמוֹתָא קָדָם יִי

וְיִהְיֶה לָּךְ לְחֻלָּק:

תִּנּוּפָה. לְשׁוֹן הוֹלְכָה וְהַבָּאָה, וִינְטְלִי"ר

בִּלְעִי"ז:

בֹּזֶקֶת וְקִדְשָׁתָא אֶת חֲזָה הַתְּנוּפָה
 וְאֶת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוֹנֵף
 וְאֲשֶׁר הוֹרֵם מֵאֵיל הַמִּלֵּאִים
 מֵאֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו:
 וְתִקְדַּשׁ יֵת חֲדִיא דְּאַרְמוּתָא וְיֵת שׁוֹקָא
 דְּאַפְרָשׁוּתָא דִּי אֶתְרֵם וְדִי אֶתְפָּרֵשׁ
 מִדְּכֹר קֶרְבָּנִיא מִדִּי לְאַהֲרֹן וּמִדִּי
 לְבָנוֹהִי:

וּקְדַשְׁתָּ אֶת חֲזָה הַתְּנוּפָה וְאֶת שׁוֹק

התרומה וגו'. קדשם לדורות, להיות
 נוהגת תרומתם והנפתם בחזה ושוק של
 שלמים, אבל לא להקטרה, אלא והיה
 לאהרן ולבניו לאכול: הורם. לשון מעלה
 ומוריד:

בה יהיה לאהרן ולבניו לחק
 עולם מאת בני ישראל כי
 תרומה הוא ותרומה יהיה
 מאת בני ישראל מזבחי
 שלמים תרומתם ליהוה:

וַיְהִי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו לְקִיָּם עָלָם מִן

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲרִי אֶפְרַשֻׁתָּא הוּא

וְאַפְרַשֻׁתָּא יְהִי מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנְכַּסֶּת

קוֹדֶשִׁיהוֹן אֶפְרַשֻׁתָּהוֹן קָדָם יי:

לַחֵק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁהַשְּׁלָמִים

לְבַעֲלִים, וְאֵת הַחִזָּה וְאֵת הַשּׁוֹק יִתְּנוּ

לְכַהֵן: כִּי תְרוֹמָה הוּא. הַחִזָּה וְשׁוֹק הַזֶּה:

כֹּט וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן

יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו לְמִשְׁחָה

בָּהֶם וְלֹמֵלֵא בָּם אֶת יָדָם:

וְלְבוּשֵׁי קוֹדֶשָׁא דִּי לְאַהֲרֹן יְהוֹן לְבָנוֹהִי

בְּתִירוֹהִי לְדַכָּאָה בְּהוֹן וְלְקַרְבָּא בְּהוֹן יֵת

קָרְבָּנֵהוֹן:

לְבָנִיו אַחֲרִיו. לְמִי שְׂבֵא בַּגְדוֹלָה אַחֲרִיו:

לְמַשְׁחָה. לְהַתְּגַדֵּל בָּהֶם, שֵׁישׁ מְשִׁיחָה

שֶׁהִיא לְשׁוֹן שְׂרָרָה, כְּמוֹ כֹךְ נִתְּתִים

לְמַשְׁחָה, אֵל תַּגְעוּ בַּמְשִׁיחִי: וְלֹמֵלֵא בָּם

אֶת יָדָם. עַל יְדֵי הַבְּגָדִים הוּא מִתְּלַבֵּשׁ

בַּכְּהוֹנָה גְּדוֹלָה:

לֹשְׁבַעַת יָמִים יִלְבַּשׁם הַכֹּהֵן

תַּחֲתֵיו מִבְּנֵי אֲשֶׁר יָבֹא אֶל

אֹהֶל מוֹעֵד לְשִׁירַת בִּקְדָּשׁ׃

שְׁבַעַת יוֹמִין יִלְבַּשְׁנוּן כֹּהֵנָא תַּחֲתוֹהִי

מִבְּנוֹהִי דִי יַעֲזֹל לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא

לְשִׁמְשָׁא בְּקוֹדֶשָׁא׃

שבַּעַת יָמִים. רַצּוּפִין: יִלְבַּשׁם הַכֹּהֵן.

אֲשֶׁר יָקוּם מִבְּנֵי תַּחֲתֵיו לְכַהֲנָה גְדוּלָּה,

כְּשִׁימְנוּהוּ לְהִיּוֹת כֹּהֵן גְּדוּלָּה: אֲשֶׁר יָבֹא אֶל

אהל מועד. אותו כהן המוכן להכנס לפני
 ולפנים ביום הכפורים, וזהו כהן גדול,
 שאין עבודת יום הכפורים כשרה אלא בו:
 תחתיו מבניו. מלמד, שאם יש לו לכהן
 גדול בן ממלא את מקומו, ימנוהו כהן
 גדול תחתיו: הכהן תחתיו מבניו. מכאן
 ראייה, כל לשון כהן, לשון פועל עובד
 ממש, לפיכך ניגון תביר נמשך לפניו:

לא וְאֵת אֵיל הַמִּלְאִים תִּקַּח
 וּבִשְׁלֹתָ אֶת בְּשָׁרוֹ בְּמָקוֹם

קִדְשׁ:

וַיֵּת דְּכֹר קִרְבָּנִיא תִסֵּב וּתְבַשֵּׁל יֵת

בְּסֵרָה בַּאֲתֵר קִדְשׁ:

במקום קדש. בחצר אהל מועד,

שהשכלמים הלכו קדשי קדשים היו:

לֵב וְאֶכָּל אֶחָרָן וּבָנָיו אֶת בְּשֵׁר

הָאֵיל וְאֶת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בַּסֵּל

פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד:

וַיִּכּוֹל אֶחָרָן וּבָנוּהִי יֵת בְּסֵר דְּכָרָא וַיֵּת

לַחֲמָא דִּי בְּסֵלָא לְתִרְעַ מִשְׁכַּן זְמַנָּא:

פִּתַּח אַהֲלֵ מוֹעֵד. כֹּל הַחֲצֹר קִרְוִי כֵן:

לֹא יֵאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כִּפֹּר בָּהֶם

לְמַלְא אֶת יָדָם לְקֹדֶשׁ אֹתָם

וְזָר לֹא יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הֵם:

וַיִּכָּלוּ יִתְהוֹן דִּי יִתְכַּפֵּר בְּהוֹן לְקָרְבָּא

יֵת קָרְבְּנֵהוֹן לְקֹדֶשׁא יִתְהוֹן וְחִלּוֹנִי לֹא

יִיכּוֹל אֲרִי קוֹדֶשׁא אֲנוֹן:

וַאֲכָלוּ אֹתָם. אַהֲרֹן וּבְנָיו, לְפִי שְׁהֵם

בעליהם: אשר כפר בהם. להם כל זרות
 ותיעוב: למלא את ידם. באיל ולחם
 הללו: לקדש אתם. שעל ידי המלואים
 הללו נתמלאו ידיהם ונתקדשו לכהונה:
 כי קדש הם. קדשי קדשים, ומכאן למדנו
 אזהרה לזר האוכל קדשי קדשים, שנתן
 המקרא טעם לדבר משום דקדש הם:

לֹד וְאֵם יִוָּתֵר מִבֶּשֶׂר הַמְּלָאִים
 וּמִן הַלֶּחֶם עַד הַבֶּקָּר וְשָׂרֶפֶת
 אֶת הַנֹּתֵר בָּאֵשׁ לֹא יֵאָכֵל כִּי

קֹדֶשׁ הוּא:

וְאִם יִשְׁתָּאֵר מִבֶּסֶר קֶרְבָּנִיא וּמִן לֶחֶמָא

עַד צִפְרָא וְתוֹקִיד יֵת דְּאִשְׁתָּאֵר בְּנוֹרָא

לֹא יִתְאָכַל אֲרִי קוֹדֶשׁא הוּא:

לֵה וְעַשִּׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כִּכָּה

כָּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם

שִׁבַּעַת יָמִים תִּמְלֹא יָדָם:

וְתַעֲבֹד לְאַהֲרֹן וּלְבָנָוְהִי כִדִּין כָּכֹל דִּי

פִּקְדֵיית יִתְךָ שִׁבַּעַת יוֹמִין תִּקְרַב

קָרְבָּנֶהוּן:

וַעֲשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כִּכָּה. שְׁנֵה הַכֹּתוּב
 וּכְכֹל לַעֲכָב, שֵׁאֵם חֶסֶד דְּבַר אֶחָד מִכֹּל
 הָאֲמֹר בַּעֲנִין, לֹא נִתְמַלְאוּ יְדֵיהֶם לְהִיזֹת
 כֹּהֲנִים, וְעַבֹּדָתָם פִּסּוּלָה: אֶתְכָה. כְּמוֹ
 אוֹתָךְ: שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֹא וְגו'. בַּעֲנִין
 הַזֶּה וּבִקְרִבְנוֹת הַלָּלוּ בְּכָל יוֹם:

לוֹ וּפֶר חֲטָאת תַּעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל
 הַכֹּהֲנִים וְחֲטָאתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ
 בְּכַפֶּרֶךְ עָלָיו וּמִשְׁחָתָ אֹתוֹ

לְקַדְשׁוֹ:

וְתוֹרָא דְחֻטְאֵתָא תַּעֲבֹד לְיוֹמָא עַל
כְּפוּרִיא וְתִדְכִּי עַל מַדְבַּחָא בְּכַפְרוּתָךְ
עָלוּהִי וְתִרְבִּי יְתֵה לְקַדְשׁוּתָהּ:

עַל הַכְּפוּרִים. בַּשְּׂבִיל הַכְּפוּרִים, לְכַפֵּר עַל
הַמִּזְבֵּחַ מִכָּל זָרוֹת וְתִיעוּב, וְלִפִּי שְׁנֵאמַר
שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֹא יָדָם, אֵין לִי אֵלָא דְבַר
הַבָּא בַשְּׂבִילָם, כַּגֹּן הָאֵילִים וְהַלֶּחֶם, אֲבָל
הַבָּא בַשְּׂבִיל הַמִּזְבֵּחַ, כַּגֹּן פֶּר שֶׁהוּא לַחֲטוּי
הַמִּזְבֵּחַ, לֹא שִׁמְעֵנוּ, לְכָךְ הוּצַרְךָ מִקְרָא

זה. ומדרש תורת כהנים אומר, כפרת
 המזבח הוצרך, שמא התנדב איש דבר
 גזול במלאכת המשכן והמזבח: וחטאת.
 ותדכי, לשון מתנת דמים הנתונים באצבע
 קרוי חטוי: ומשחת אותו. בשמן
 המשחה, וכל המשיחות כמין כ"ף יונית:
 לו שִׁבְעֵת יָמִים תִּכַּפֹּר עַל
 הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה
 הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כָּל הַנִּגְעַ
 בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ: (ו)

שְׁבַעַת יוֹמִין תְּכַפֵּר עַל מַדְבַּחַא

וְתִקְדָּשׁ יְתֶה וִיְהִי מַדְבַּחַא קֹדֶשׁ

קוֹדֶשֶׁיָא כָּל דִּיקְרַב בְּמַדְבַּחַא יִתְקַדָּשׁ:

וְהִיּה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ. וְזֶה הִיא קְדוּשָׁתוֹ,

כָּל הַנוֹגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ, אֲפִילוּ קֶרֶבֶן פֶּסוּל

שֶׁעָלָה עָלָיו, קֹדֶשׁוֹ הַמִּזְבֵּחַ לְהַכְשִׁירוֹ שֶׁלֹּא

יֵרֵד, מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַנוֹגַע וְגו' יִקְדָּשׁ,

שׁוֹמֵעַ אֲנִי בֵין רֵאזִי בֵין שֶׁאֵינּוּ רֵאזִי, כַּגּוֹן

דְּבַר שֶׁלֹּא הִיּה פֶּסוּלוֹ בַּקֹּדֶשׁ, כַּגּוֹן הָרֹבֵעַ

וְהַנֶּרְבֵּעַ, וּמוֹקְצָה, וְנַעֲבֹד, וְהַטְרִיפָה,

וּכְיוּצָא בָהֶן, תִּלְמּוּד לֹאמַר זֶה אֲשֶׁר

תעשה, הסמוך אחריו, מה עולה ראיה
 אף כל ראיה, שנראה לו כבר ונפסל
 משבא לעזרה, כגון הלך, והיוצא, והטמא,
 ושנשחט במחשבת חוץ לזמנו וחוץ
 למקומו, וכיוצא בהן:

לח שישי וזה אשר

תעשה על המזבח כבשים
 בני שנה שנים ליום תמיד:

וְדִין דִּי תַעֲבֹד עַל מַדְבַּחַּא אֲמַרִין בְּנֵי

שָׁנָא תַרִין לְיוֹמָא תְּדִירָא:

לֹט אֶת הַכֹּבֵשׁ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה

בַּבֶּקֶר וְאֶת הַכֹּבֵשׁ הַשֵּׁנִי

תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים:

יֵת אֲמָרָא חַד תַּעֲבֹד בְּצִפְרָא וְיֵת

אֲמָרָא תַנִּינָא תַעֲבֹד בֵּין שְׁמֵשִׁיא:

מ וְעֶשְׂרֹן סֹלֶת כָּלֹל בְּשִׁמּוֹן

כַּתִּית רַבֵּעַ חֲהִיז וְנִסְךְ רַבִּיעַת

הֵהִיז יֵין לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד:

וְעֶסְרוֹנָא סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח כְּתִישָׁא

רְבָעוֹת הֵינָא וְנִסְכָּא רְבָעוֹת הֵינָא

חֲמָרָא לְאִמְרָא חָד:

וְעֶשְׂרוֹן סוּלָת. עֲשִׁירִית הַאיִפָּה, מ"ג

בִּיצִים וְחֹמֶשׁ בִּיצָה: בִּשְׁמֵן כְּתִית. לֹא

לְחֻזְבָּה נֹאמַר כְּתִית, אִלָּא לְהַכְשִׁיר, לְפִי

שֶׁנֹּאמַר כְּתִית לְמֵאֹר, וּמִשְׁמַע לְמֵאֹר וְלֹא

לְמִנְחוֹת, יָכוֹל לְפַסְלוֹ לְמִנְחוֹת, תִּלְמוּד

לֹאמַר כֵּאֵן כְּתִית, וְלֹא נֹאמַר כְּתִית לְמֵאֹר

אלא למעט מנחות שאין צריך כתיבה,
 שאף הטחון ברחיים כשר בהן: רבע
 ההין. שלשה לוגין: ונסך. לספלים, כמו
 ששנינו במסכת סוכה, שני ספלים של
 כסף היו בראש המזבח, ומנוקבים כמין
 שני חוטמין דקים, נותן היין לתוכו, והוא
 מקלח ויוצא דרך החוטם, ונופל על גג
 המזבח, ומשם יורד לשיתין במזבח בית
 עולמים, ובמזבח הנחשת יורד מן המזבח
 לארץ:

מא ואת הכבש השני תעשה

בֵּין הָעַרְבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקֶר

וּכְנִסְכָּה תַעֲשֶׂה לָּהּ לְרִיחַ

נִיחֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה:

וַיֵּת אֱמֶרָא תַנִּינָא תַעֲבִיד בֵּין שְׁמֵשִׁיא

כְּמִנְחַת צִפְרָא וּכְנִסְכָּה תַעֲבִיד לָהּ

לְאַתְקַבְּלָא בְרַעְוָא קַרְבְּנָא קָדָם יי:

לְרִיחַ נִיחֹחַ. עַל הַמִּנְחָה נֹאמַר, שְׁמִנְחַת

נִסְכִּים כּוֹלָה כּלִּיל, וּסְדֵר הַקִּרְבָּתִם,

הַאיִבְרִים בַּתְּחִלָּה וְאַחֵר כֵּךְ הַמִּנְחָה,

שֶׁנֹּאמַר עוֹלָה וּמִנְחָה:

מִבַּעֲלֹת תִּמְיֹד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח

אֶהְיֶה מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר

אֶוֹעֵד לָכֶם שָׁמָּה לְדַבֵּר אֵלַיָּךְ

שָׁם:

עֲלֹתָ תִּדְרֹא לְדִרְיוֹן בְּתֹרַע מִשְׁכַּן

זְמַנָּא קָדָם יִי דְאֶזְמַן מִימָרִי לְכוֹן תִּמָּן

לְמַלְלָא עֲמָךְ תִּמָּן:

תִּמְיֹד. מִיּוֹם אֵל יוֹם, וְלֹא יִפְסִיק יוֹם

בְּנִתִיִּים: אֲשֶׁר אֶוֹעֵד לָכֶם. כְּשֶׁאֶקְבַּע

מועד לדבר אליך, שם אקבענו לבא. ויש
 מרבותינו למדים מכאן, שמעל מזבח
 הנחשת היה הקב"ה מדבר עם משה
 משהוקם המשכן, ויש אומרים מעל
 הכפורת, כמו שנאמר ודברתי אתך מעל
 הכפורת. ואשר אועד לכם האמור כאן
 אינו אמור על המזבח, אלא על אהל מועד
 הנזכר במקרא:

מִן־וְנִעַדְתִּי שָׁמָּה לְבָנִי יִשְׂרָאֵל
 וְנִקְרָא בְּבִדִּי:

וְאַזְמֵן מִימְרֵי תִמְן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל

וְיִתְקַדֵּשׁ בִּיקְרִי:

וְנוֹעַדְתִּי שְׁמָהּ. אֶתְנוּעַד עִמָּם בְּדַבּוּר,

כַּמֶּלֶךְ הַקּוֹבֵעַ מְקוֹם מוֹעֵד לְדַבֵּר עִם עַבְדֵּיו

שֵׁם: וְנִקְדָּשׁ. הַמִּשְׁכָּן: בַּכְּבוֹדִי. שֶׁתִּשְׁרַח

שְׁכִינָתִי בּוֹ. וּמִדְרָשׁ אֲגִידָהּ, אֵל תִּקְרִי

בַּכְּבוֹדִי אֵלֹא בַּמְּכֻבָּדִי, בַּמְּכֻבָּדִים שְׁלִי,

כֹּאֵן רִמְזָה לֹא מִיתַת בְּנֵי אֶהְרֹן בִּיּוֹם הַקָּמָתוֹ,

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה, הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר

בְּקִרְוֵי אֶקְדָּשׁ, וְהֵיכָן דַּבֵּר, וְנִקְדָּשׁ

בַּכְּבוֹדִי:

מִדֹּד וְקִדְשֹׁתַי אֶת אֹהֶל מוֹעֵד

וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת אֶהְרֹן וְאֶת

בָּנָיו אֶקְדֹּשׁ לְכַהֵן לִי׃

וְאֶקְדֹּשׁ יְתֹם מִשְׁכַּן זְמָנָא וְיֵת מִדְּבַחָא

וְיֵת אֶהְרֹן וְיֵת בְּנוֹהֵי אֶקְדֹּשׁ לְשִׁמְשָׁא

קִדְמִי׃

מִה וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים׃

וְאֲשֵׁרִי שִׁכְנֹתַי בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶהְיֶה

לְהוֹן לְאַלֹהִים:

מִן וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם לְשֹׁכְנִי בְּתוֹכָם אֲנִי

יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם: (פ)

וַיִּדְעוּ אֲרִי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵהוֹן דִּי אֶפְקִית

יְתֵהוֹן מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם לְאֶשְׂרָא

שְׁכֵנִתִּי בִּינֵיהוֹן אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵהוֹן:

לְשֹׁכְנִי בְּתוֹכָם. עַל מִנַּת לְשֹׁכְנִי אֲנִי

בתוכם:

שמות פרק ל

א שביעי ועשית

מזבח מקטר קטורת עצי

שטים תעשה אתו:

ותעבד מדבחה לאקטרא עלוהי

קטורת בוסמיא דאעי שטין תעבד

יתה:

מקטר קטורת. להעלות עליו קיטור עשן

סמים:

ב אֶמְחָה אֶרְכּוּ וְאֶמְחָה רְחִבּוֹ

רְבוּעַ יְהִיָּה וְאֶמְחָתִים קִמְתּוֹ

מִמֶּנּוּ קִרְנֹתָיו:

אֶמְחָת אֶרְכָּה וְאֶמְחָת פְּתִיָּה מְרַבֵּעַ יְהִי

וְתִרְתִּין אֲמִין רוֹמָה מִנֶּה קִרְנוֹהִי:

ג וְצִפִּית אֶתּוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת

גִּגּוֹ וְאֶת קִירָתָיו סָבִיב וְאֶת

קִרְנֹתָיו וְעֲשִׂיתָ לוֹ זֶרֶזָהָב

סָבִיב:

וְתַחֲפִי יָתֶה דָּהָב דְּכִי יָת אֲגָרָה וְיָת

כַּתְלוֹהִי סְחֹר סְחֹר וְיָת קִרְנוֹהִי וְתַעֲבֹד

לָהּ דִּיר דְּדָהָב סְחֹר סְחֹר:

את גגו. זה היה לו גג, אבל מזבח העולה

לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה

בכל חנייתם: זר זהב. סימן הוא לכתר

בהונה:

דֹּשְׁתִּי טַבָּעֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה לִּי

מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו

תַּעֲשֶׂה עַל שְׁנֵי צַדָּיו וְהָיָה

לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ

בַּחֲמָה:

וְתָרְתִּין עֲזָקוֹ דְדָהָב תַּעֲבֹד לָהּ מִלָּרַע

לְדִירָה עַל תָּרְתִּין זִוְיָתָהּ תַּעֲבֹד עַל

תָּרִין סְטָרוֹהִי וִיֵּהִי לְאַתָּרָא לְאַרְיִחְיָא

לְמַטֵּל יָתָהּ בְּהוֹן:

צִלְעוֹתָיו. כֹּאן הוּא לְשׁוֹן זִוְיוֹת כְּתֻרְגֻמוֹ,
 לְפִי שֵׁנָאמֹר עַל שְׁנֵי צִדָּיו, עַל שְׁתֵּי זִוְיוֹתָיו
 שֶׁבִשְׁנֵי צִדָּיו: וְהִיא. מַעֲשֵׂה הַטְּבָעוֹת
 הָאֵלֶּה: לְבָתִּים לְבָדִים. לְכֹל בֵּית תִּהְיֶה
 הַטְּבָעַת לְבָד:

ה וְעָשִׂיתָ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי
 שֹׁטִים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב:
 וְתַעֲבֹד יְת אֲרִיחָא דְאֵעִי שֹׁטִין וְתַחֲפִי
 יְתִהוֹן דְּהָבָא:

ו וְנָתַתָּה אֹתוֹ לְפָנַי הַפְּרָכָת

אֲשֶׁר עַל אֶרֶץ הָעֵדֻת לִפְנֵי

הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת אֲשֶׁר

אֶנְעֵד לָךְ שָׂמָּה:

וְתֵתֶנּוּ יְתֵה קָדָם פְּרֻכָּתָא דִּי עַל אֲרוֹנָא

דְּסִהָדוּתָא לְקָדָם כַּפֻּרְתָּא דִּי עַל

סִהָדוּתָא דִּי אֲזִמֵּן מִימְרֵי לָךְ תִּמָּן:

לִפְנֵי הַפְּרֻכָּת. שְׂמָא תֵּאמַר מִשּׁוּךְ מִכְנָג

הָאֲרוֹן לְעַפּוֹן אִו לְדָרוֹם, תִּלְמוּד לֹאמַר

לִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת, מִכּוּזָן כְּנָג הָאֲרוֹן מִבְּחוּץ:

וְהַקָּטִיר עָלָיו אֶהְרֹן קִטֹּרֶת

סַמִּים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר בְּהִיטִיבוֹ

אֶת הַנֹּרֶת יִקְטִירָנָה:

וַיִּקְטֹר עָלוֹהִי אֶהְרֹן קִטֹּרֶת בּוֹסָמִין

בַּצֶּפֶר בַּצֶּפֶר בְּאֶתְקִנּוּתָהּ יָת בּוֹצִינִיא

יִסְקָנָה:

בהיטיבו. לשון נקוי הבזיכין של המנורה

מדשן הפתילות שנשרפו בלילה, והיה

מטיבן בכל בקר ובקר: הנרות. לוצי"ש

בלע"ז, וכן כל נרות האמורות במנורה,
חוץ ממקום שנאמר שם העלאה, שהוא
לשון הדלקה:

ח מפטיר ובהעלות

אֶהְרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעֲרֵבִים
יִקְטִירָנָה קִטְרֹת תָּמִיד לִפְנֵי
יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:

וּבְאֲדָלָקוֹת אֶהְרֹן יָת בּוֹצִינִיא בֵּין

שֶׁמֶשֶׁיָּא יִסְקָנָה קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא

תְּדִירָא קָדָם יִי לְדִרְיִכוֹן:

וּבַהֲעֵלוֹת. כְּשִׁידְלִיקָם לְהַעֲלוֹת לְהַבְתִּין:

יִקְטִירְנָה. בְּכָל יוֹם, פֶּרֶם מִקְטִיר שְׁחָרִית,

וּפֶרֶם מִקְטִיר בֵּין הָעֶרְבִים:

ט לֹא תַעֲלֶה עָלָיו קְטוֹרֶת זָרָה

וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֶסֶךְ לֹא תִסָּכוּ

עָלָיו:

לֹא תִסָּקוּן עָלוֹהִי קְטוֹרֶת בּוֹסְמִין

נוֹכַרְאִין וְעֵלְתָּא וּמִנְחָתָא וְנִסְכָּא לֹא
תִּנְסְכוּן עֲלוֹהִי:

לֹא תַעֲלוּ עֲלִיו. עַל מִזְבֵּחַ זֶה: קִטְרֵת
זֶרֶחַ. שׁוֹם קִטּוּרֵת שֶׁל נֹדֶבָה, כּוֹלֵן זֵרוֹת לוֹ
חוּץ מִזֶּה: וְעוֹלָה וּמִנְחָה. וְלֹא עוֹלָה
וּמִנְחָה. עוֹלָה שֶׁל בַּהֲמָה וְעוֹף, וּמִנְחָה הִיא
שֶׁל לֶחֶם:

יְכַפֵּר אֶתְּחֵרֶץ עַל קִרְיַת־יֹ אֶחָת
בַּשָּׁנָה מִדָּם חַטָּאת הַכֹּפְרִים
אֶחָת בַּשָּׁנָה יְכַפֵּר עָלֶיךָ

לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא

לִיהוָה: (פפפ)

וּכְפָר אַהֲרֹן עַל קַרְנוֹהִי חֲדָא בְּשֶׁתָּא

מִדְמָא חֲטָאת כְּפֹרִיא חֲדָא בְּשֶׁתָּא

יְכַפֵּר עֲלוֹהִי לְדָרִיכוֹן קֹדֶשׁ קוֹדְשִׁין

הוּא קָדֶם יִי:

וכפר אהרן. מתן דמים: אחת בשנה. ביום

הכפורים, הוא שנאמר באחרי מות ויצא

אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו:

חטאת הכפורים. הם פר ושעיר של יום

**הכפורים, המכפרים על טומאת מקדש
וקדשיו: קדש קדשים. המזבח מקודש
לדברים הללו בלבד, ולא לעבודה אחרת:
חסלת פרשת תצוה:**